NUMER 13. ROK 4.

ŻYCIE GOSPODARCZE

DWUTYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM GOSPODARCZYM POLSKI ZACHODNIEJ
ORGAN ZWIĄZKU FABRYKANTÓW, T. Z. w POZNANIU.

Redakcja i Administracja: Aleje Marcinkowskiego nr. 7, dom ogrodowy, telefon nr. 25-95. Redaktor przyjmuje w dni powszednie od godz. 11—1; Administracja od 9—3.

Poznań, dnia 1 lipca 1925.

Prenumerata wynosi: w kraju z przesyłką rocznie 20 zł, półrocznie 10 zł, kwartalnie 5 zł, zagranicą z przesyłką rocznie 24 zł, półrocznie 12 zł, kwartalnie 6 zł. Numer pojedyńczy 1 zł.

Treść:

Kto winien?

Przed wpływem troski o nasz bilans handlowy zarówno w prasie, jak również w łonie organizacyj gospodarczych daje się zauważyć dyskusję na temat, kto winien bierności naszego bilansu handlowego: przemysłowiec, kupiec czy też konsument. Zupełnie wyraźnie zagadnienie to było sprecyzowane na zebraniu kupieckiem, zorganizowanem przez Związek Towarzystw Kupieckich w Poznaniu. Na zebraniu tem zapadła uchwała, ogłoszona potem w prasie, z której widać, że kupiectwo przypisuje winę sprowadzania towarów zagranicznych konsumentowi. Z drugiej strony na łamach prasy dają się słyszeć głosy, obwiniające za nadmierny napływ towarów z zagranicy nasze kupiectwo, rolę zaś w tym względzie konsumenta sprowadza się do roli czynnika tylko pośrednio decydującego. Z tego widać, że istnieje rozbieżność zapatrywań na tak ważną kwestję, jak bierność bilansu handlowego, pod której wpływem kształtują się stosunki finansowe państwa. Pytanie jednak, kto winien bierności bilansu handlowego, roztsrzygnąć bezwzględnie należy i to jak najszybciej, bowiem od tego zależy przedsięwzięcie odpowiednich kroków zaradczych z wolą tego, kto winien, i pod naciskiem opinji społecznej, która dlatego musi być zorjentowana w sytuacji. Postaramy się potraktować kwestję tę z ogólnoekonomicznego punktu widzenia, mając na widoku interes państwa jako całości, a nie poszczególnej grupy społeczeństwa.

Przedewszystkiem stwierdzić należy, że w łonie niektórych grup interesów nie ma należytego zrozumienia sytuacji, jaką wytwarza bierny bilnas handlowy. Otóż dlatego tutaj podnieść musimy, że zarówno teorja jak i praktyka, z którą obecnie mamy u siebie do czynienia, unaocznia dobitnie, że trudności finansowe, z dnia na dzień się zwiększające, są wynikiem biernego bilansu handlowego, to znaczy przewagi dowozu do Polski nad wywozem. Dynamika tej kwestji przedstawia się w sposób następujący. Wogóle jesteśmy chorzy na anemję kapitałów, tymczasem co miesiąc płacimy zagranicy kilkadziesiąt miljonów złotych za nadwyżkę importu, co uważać należy za dalszy upływ krwi, zwiększający anemję. W ten sposób wszystko, co zarobimy w kraju, oddajemy zagranicy, skutkiem czego tempo kapitalizacji, czyli gromadzenia kapitałów w kraju, zamiast się polepszać — pogarsza, i rynek pieniężny ma wrażenie stałego braku środków obiegowych. Szczególnie kupiectwo winno sobie zdawać z tego sprawę, że przez swą dążność do importu, z którego ciągnie dorywcze zyski, utrudnia sobie sytuację kredytową, bowiem przez ścieśnienie rynku pieniężnego w kraju, wywołane nadmiernym importem, utrudnia sobie zbyt i traci osiągnięte zyski na zwiększającej się stopie dyskontowej. Ta rzecz jest tak jasną, że powinna sama przez się bić w oczy. Powtarzamy, kupiectwo bezwiednie nie powinno sobie samemu utrudniać sytuacji przez spotęgowanie dążności importu. A ta dążność w roku bieżącym stale wzrasta, w kwietniu osiągnęliśmy cyfry rekordowe: bierność bilansu wynosi 93.127 tysięcy, czyli jak w żadnym z dotychczasowych miesięcy, przyczem import był większy od eksportu z górą dwa razy, takiego ustosunkowania dotąd również nie mieliśmy. Ten stan bilansu handlowego był powodem zaprowadzenia utrudnień kredytowych przez Bank Polski, zmuszony do tego kroku odpływem walut zagranicznych, które służą za podkład do emisji banknotów. W wyniku więc biernego bilansu handlowego mamy zmniejszanie się obiegu biletów bankowych, a przecież nikt twierdzić nie może, abyśmy obieg mieli już nasycony, przeciwnie, jest on zbyt mały w stosunku do normalnych potrzeb gospodarczych.

Następną sprawą, która jest tendencyjnie nieraz przedstawiana, jest kwestja, gdzie leży punkt ciężkości złego układu bilansu handlowego: w nadmiernym imporcie, czy też w za małym wywozie. Otóż cyfry naszego obrotu zagranicznego wskazują, że wywóz nasz w ciągu pierwszych czterech miesięcy roku bieżącego w porównaniu z tem samym czasem roku ubiegłego prawie się nie zmienił, gdyż w 1924 r. wynosił 443 milj. zł., a w roku bież. 420 milj., czyli wykazuje różnicę stosunkowo nieznaczną, natomiast różnica w przywozie w tych samych okresach czasu jest olbrzymia, gdyż wynosi za czas czterech miesięcy 240 milj. zł. (przywóz w 1924 r. — 452 milj., w 1925 roku — 692 milj.). Nie w wywozie, lecz w przywozie szukać zatem należy źródła tegorocznego deficytu w bilansie handlowym, sprowadzamy więc nadmiernie ponad nasze siły finansowe. Oczywista rzecz, z teoretycznego punktu widzenia, na którym, niestety, nieżyciowo stoi w swych twierdzeniach kupiectwo, wskazanem byłoby, jako rzecz zdrowsza ekonomicznie, dla poprawy sytuacji nietyle tamować import, ile poprawiać eksport. Lecz w zetknięciu się z rzeczywistością twierdzenie to musi upaść jako iluzoryczne — nierzeczywiste. Zwiększyć eksport to rzecz nader trudna, wymaga wysiłku organizacyjnego sfer gospodarczych, opieki rządu w postaci różnych posunięć z zakresu polityki celno-traktatowej itd., uda się więc rozwinąć dopiero z biegiem czasu, tymczasem zaś import może nas zalać, pozbawić Bank Pol-

 Ceny koncernowe

Najwyższe rabaty **Dogodne kredyty**

Węgiel
Koks hutniczy
Brykiety

tylko z kopalń głębokich krajowych i zagranicznych.

Zachodnio-Polski Syndykat Węglowy

T. z o. p.

POZNAŃ, Plac Wolności 10.

Adr. telegr.: ZAPOL. Tel. 23-77 i 37-77.

Własne składnice kolejowe

POZNAŃ, ul. Przemysłowa II. brama.

Władysław Jezierski

Poznań

Słowackiego 38 — Tel. nr. 69-47

Przedstawiciel

największej w Państwie Polskiem

Fabryki Wag
„W. Hess" Sp. Akc.

w Lublinie

Rok założenia 1879

Własne odlewnie żelaza i mosiądzu

Poleca znane powszechnie z dokładności i solidnego wykonania

Wagi: Wagonowe, wozowe, towarowe, bagażowe, setne, dziesiętne i stołowe, oraz odważniki żeliwne i mosiężne. Wagi wagonowe do 100 000 kg. siły nośnej własnego patentu.

Podczas upałów letnich odświeża i wzmacnia

Przemysławka

Woda polarna

do zmywania głowy

chłodzi i chroni przed migreną

Oryginalne tylko z firmy

HENRYK ŻAK-POZNAŃ

!!! Żądajcie wszędzie !!!

Drawska
Odlewnia Żelaza
i Fabryka Maszyn

Inż. Ludwik Kembliński i S-ka

Drawski Młyn

pow. Czarnkowski (Wlkp.)

istnieje od roku 1854

Biuro Centralne:

Poznań, Wierzbięcice nr. 14

Telefon nr. 21-63 **Adres telegr.: Huta-Poznań**

Przedstawiciel inż. P. Łoziński

Poznań, plac Działowy 6 **Telefon 25-51**

ODDZIAŁ I. Odlewnia żelaza Odlewy do 5000 kg. Dostawa artyk. masowych Odlewy maszynowo formowane. Odlewy do pędni i maszyn rolniczych wszelk. rodzaju Ruszta z żelaza ogniotrw. z nawierzchnią hartowaną Odlewy do pomp Tarcze obrotowe ODDZIAŁ II. Odlewy spiżowe.	ODDZIAŁ III. Żelazo lano-kute. ODDZIAŁ IV. Maszyny i sprzęty rolnicze Gotowe pompy Pędnie wszelkiego rodzaju Urządzenia cegielni, tartaków i krochmalni Naprawy kotłów, maszyn parowych, lokomobil, motorów oraz maszyn rolniczych Warsztaty reparacyjne

ski walut obcych i utrudnić do niemożliwości naszą sytuację finansową. Jest to rzecz zupełnie naturalna, bo łatwiej umożliwić import niż rozwinąć eksport, tembardziej, że obecnie nie ma, jak w pierwszych chwilach powojennych, na międzynarodowym rynku głodu towarowego, istnieje natomiast nadmiar fabrykatów, który każde z państw stara się za wszelką cenę wypchnąć za granicę, nawet ze stratą, którą się odbija na wewnętrznej konsumcji. W takiej sytuacji importować jest nader łatwo, przyczem towar otrzymuje się na dogodnych warunkach kredytowych. Po pewnym czasie trzeba jednak zapłacić, kupiec szuka w kraju pieniędzy, zakupuje waluty, wysyła je zagranicę, pozbawiając kraj odpowiedniej ilości znaków obiegowych, gdyż Bank Polski, który jest głównym dostarczycielem dewiz, dając je, zmniejszyć musi emisję banknotów złotowych, aby utrzymać w porządku pokrycie emisji. Z tego więc widzimy, że jeżeli się pozostawi rzeczy własnemu dotychczasowemu biegowi, to zanim wzmożemy nasz wywóz, import nadmierny przyprawić nas może o ruinę finansową, przy której nie będzie mowy również o eksporcie, bowiem ten jest oparty na taniości produkcji, jakże jednak o niej mówić przy dezorganizacji rynku pieniężnego. Postulatem więc chwili powinno być jak największe ograniczenie dowozu do kraju, zwłaszcza w dziedzinie towarów, bez których się obejść można (towary luksusowe) oraz tych, które są produkowane w kraju.

Rząd poszedł w swych posunięciach ostatnich w kierunku zmniejszenia importu, są to jednak posunięcia niedostateczne z natury swej rzeczy, bowiem rząd przy wprowadzaniu ich w życie skrępowany jest różnemi względami natury politycznej. Stwierdzić jednak należy, że względy te w rozpaczliwej sytuacji gospodarczej, w jakiej się obecnie znajdujemy, nie powinny odgrywać tak dominującej roli, jak to widzimy w rzeczywistości. Nasi przyjaciele polityczni powinni zrozumieć, i to im jasno nasze sfery rządowe powinny przedstawić, że Polska nie może inaczej postąpić, gdyż przez wzbranianie się od importu dąży do ochrony swej młodej waluty, której grozi wielkie niebezpieczeństwo. Ten motyw musi znaleźć zrozumienie u naszych sojuszników, natomiast z państwami nieprzychylnie do nas usposobionemi nie powinniśmy sobie robić żadnych ceremonij. Wobec tego uważamy, że np. wydane otsatnio rozporządzenie o zakazie importu z Niemiec zawiera zbyt nieliczną listę towarów stamtąd importowanych, sądzimy przeto, że należałoby jak najprędzej listę tę uzupełnić.

Wobec powyższego stawiamy sprawę importu następująco: import należy jaknajszybciej i jaknajbardziej zredukować, rząd w swych dążeniach w tym kierunku jest mocno ograniczony, jednak w ramach możliwości formalnych powinien być w posunięciach utrudniających dowóz bardzo konsekwentny, na społeczeństwo wobec tego spada obowiązek współdziałania z rządem w kierunku ograniczenia importu i tutaj społeczeństwo wykazać powinno cały hart swej woli, gdyż obecne stosunki gospodarcze kraju tego wymagają.

W ten sposób zbliżyliśmy się do sprawy współdziałania społeczeństwa w powstrzymaniu importu z zagranicy. Z powyższych rozważań wynika, że niema żadnej grupy społecznej, którejby pod względem gospodarczem było wygodnie w państwie o złych stosunkach finansowych. Dlatego też dotąd uczyniono tyle wysiłków społecznych i rządu, aby przeprowadzić reformę walutową. Teraz chodzi o ugruntowanie reformy walutowej, co jest możliwe z jednej strony przy zrównoważonym budżecie państwa oraz przy czynnym bilansie płatniczym. Społeczeństwo wytężyć musi wszystkie swe siły dla dalszej współpracy z rządem około utrzymania kursu złotego, nikt się nie powinien od tego obowiązku wymawiać. Należy przeto dokładnie zdawać sobie sprawę z błędów, jakie poszczególne ugrupowania społeczne czynią, przeszkadzając rządowi w jego akcji sanacyjnej.

Jak na początku artykułu niniejszego zaznaczyliśmy, stosunek społeczeństwa do importu zagranicznego różnie jest zrozumiany. Kupcy twierdzą np., że konsumenci decydują o dowozie zagranicznym, oraz że przemysłowcy zamało czynią wysiłków w kierunku zdobycia rynku krajowego dla własnych fabrykatów. Naodwrót odzywają się głosy, że kupiectwo jest tą sferą, która najbardziej przyczynia się do importu obcego, będąc w tem bezpośrednio zainteresowana. Rzecz tę należy rozważyć objektywnie i to w sposób zgodny z praktyką życiową.

Rozpatrując sprawę sprzedaży towarów powierzchownie, twierdzić można, jak to czynią właśnie kupcy, że ostateczną instancją, decydującą o doborze i jakości towaru, jest konsument. Jest to jednak twierdzenie nieżyciowe, i całe szczęście, gdyż w przeciwnym wypadku zbyt małoby towarów przemysłowych sprzedawano i przemysłby się wskutek nadprodukcji udusił. Przecież cała nowoczesna metoda handlu i sztuka sprzedawania dąży do tego, aby w konsumencie rozwijać coraz to nowe potrzeby, w tym kierunku służy również moda. Kupiec więc nie jest pionierem w rozszerzeniu zbytu przez wywoływanie nowych potrzeb i przez narzucanie towarów. Moda jest wszechwładną w sferach inteligencji, a cóż dopiero mówić o sferach nieinteligentnych, którym się dopiero daje poznać te lub inne nowe towary, nawet najzwyklejszego użytku, ale używanych przez sfery o potrzebach wyższych. Dlatego też twierdzimy, że przy sprzedaży zarówno towarów zagranicznych jak i towarów krajowych o rozróżnianiu towarów przez konsumenta mówić można stosunkowo niewiele. Tylko bardzo niewielki procent ludności, posiadających zupełną orjentację w dziedzinie towarów, może żądać określonego zupełnie typu, reszta idzie za naśladownictwem, lub poradą kupca, nie zwracając uwagi na nic innego, jak na to, aby towar się podobał i był tani. Z tego też powodu nie można twierdzić, że konsumenci ponoszą winę, żądając towarów obcych. Jeżeli się to może dzieje teraz w większym stopniu, niż np. w czasie inflacji, kiedy trudniej było sprowadzać towary obce, to dużo w tem winy jest ze strony kupiectwa, bo właśnie przyzwyczaja konsumentów do towarów obcych. Moment więc nacisku konsumpcji na kupców w kierunku sprowadzania obcych towarów jest niewielki, natomiast obecnie inny bodziec odgrywa w tym względzie rolę dominującą, mianowicie zysk kupca na towarze importowanym, który fabrykanci zagraniczni sprzedają na wygodniejszych warunkach, niż go w kraju można nabyć. Oto tem się właśnie tłumaczy, dlaczego w każdym magazynie przedewszystkiem ofiarowują towar obcy, a jeżeli wspominają o krajowym, to tylko dlatego, aby go zdyskwalifikować. Tak samo za tem przemawia wzgląd na dekorację wystaw, gdzie towary obce są na pierwszym planie.

Rozumieć można, że kupiec, gwoli posiadania pełnego asortymentu, ma w składzie i obce towary, ale jako patrjota nie powinien wysuwać ich na plan pierwszy, a tylko na uporczywe żądanie klijenta. Dopóki ta taktyka kupiectwa się nie zmieni, nie ma mowy o tem, aby kupiec nie ponosił winy za import towarów obcych. A przytem trzeba sobie uprzytomnić, ile zostało sprowadzonych do Polski towarów obcych, które leżą na składach w wielkich ilościach i niewiadomo kiedy będą sprzedane, bo rynek nie jest zbyt pojemny wobec braku gotówki, a towary te przyszły przez spekulację np. dla uniknięcia spodziewanej podwyżki cła. Podobno, np. niektórzy kupcy aeroplanami udawali się zagranicę, aby na czas przed wprowadzeniem nowej taryfy celnej poczynić zakupy w wielkich ilościach i na kredyt. Opowiada się o tem otwarcie i właśnie temu pośpiechowi, między innemi, zawdzięczać należy tak gwałtowny w ostatnich miesiącach odpływ dewiz za granicę. Czyż temu też winien konsument? Ogłaszanie przez kupiectwo, że

konsument jest bodźcem do sprowadzania obcych towarów w 90 procentach jest najwyraźniejszym bluffem, obliczonym na naiwność ludzką. Rzeczy tych teoretyzować nie należy, natomiast nazywać trzeba je po imieniu. Zdrowy element kupiecki, czujący patrjotycznie, oraz przewidujący skutki tej taktyki powinien się zabrać energicznie w łonie swych organizacyj zawodowych do zwalczania importu obcego przez ustalenie formalnego bojkotu pewnych list towarów zagranicznych. Pozatem prowadzić winni kupcy za ladą składową gorącą propagandę wśród konsumentów w kierunku nabywania towarów krajowych, które ofiarowywać się im powinno przed towarami obcemi.

Konsumenci, specjalnie zaś ci, co świadomie żądają obcych towarów również muszą zrozumieć, że ich obowiązkiem jest zaspakajać swe potrzeby towarami krajowemi. W tym kierunku powołane są do czynienia propagandy wszelkie związki i organizacje społeczne. Każde z takich ugrupowań powinno w obecnej dobie wypisać na swym sztandarze hasło popierania własnej wytwórczości. Niezależnie od tego bardzo pożądane jest powoływanie t. zw. Lig konsumentów, których zadaniem byłaby wyłącznie tylko walka z dowozem zagranicznym. Ligi takie mogłyby wywierać skuteczny nacisk na kupiectwo, usuwające się z pod nakazu chwili, przez bojkotowanie poszczególnych kupców.

Jeżeli się w sposób powyższy ustala stosunek kupiectwa i konsumcji do popierania produkcji krajowej, to obowiązkiem przemysłu jest niewykorzystywanie tego momentu dla swych celów egoistycznych. Przemysł musi iść na rękę całej tej walce z importem obcym. Przedewszystkiem musi swą produkcję tak zorganizować, aby towary krajowe pod względem jakości stały na wysokości zadania, pozatem w stosunku do kupiectwa winien zachowywać się w ten sposób jak fabrykant zagraniczny, popierając jego działalność możliwie intensywnie. Niezależnie od tego fabrykant dążyć winien do spopularyzowania swych wyrobów w kraju przez celową reklamę, której są najróżnorodniejsze sposoby. W ten sposób przemysł umożliwi kupiectwu prowadzenie propagandy na rzecz produkcji krajowej wśród konsumentów. Szczególnie zwrócić należy przemysłowi uwagę na jeden środek propagandowy, mianowicie rozpowszechnianie trwałych plakatów o krajowych wyrobach. Obecnie tylko niewiele firm posiłkuje się tym sposobem reklamy, dlatego też widzimy w składach naszych plakaty obcych wyrobów, a krajowych brak. Wysiłki więc przemysłu skierowane być winny w kierunku nadania swej produkcji maksimum zdolności konkurencyjnej oraz w kierunku celowej propagandy reklamowej.

W sposób powyższy pojęta współpraca kupiectwa, konsumentów i przemysłu powinna przynieść pożądane owoce w postaci zmniejszenia dowozu obcego do ram istotnie niezbędnych.

Stefan Czarnowski.

Zakaz przywozu niektórych towarów.

W numerze 61 „Dziennika ustaw" z dnia 17-go czerwca 1925 r. zostało ogłoszone rozporządzenie Rady ministrów w sprawie przywozu niektórych towarów.

Na podstawie ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. w przedmiocie uregulowania stosunków celnych przywóz następujących towarów do obszaru celnego Rzeczypospolitej Polskiej jest zabroniony:

Jabłka świeże, owoce i jagody świeże, solone, moczone, oprócz osobno wymienionych, owoce i jagody osobno wymienione, śliwki, orzechy, korzenie, żołędzie, cygorja i surogaty kawy, kawa, kakao w ziarnkach i łupinki kakaowe, herbata, kakao bez cukru i fosfatyna, ryby żywe, w wodzie (przywożone w beczkach lub w wagonach-basenach), śledzie solone, skóry wyprawione oraz półgarbowane w całości, połówkach i skrawkach, skóry futrzane wyprawione, obuwie wszelkie, skóry na obuwie skrojone lub zszyte, części obuwia, rękawiczki skórzane wszelkiego rodzaju, wyroby kaletnicze i galanteryjne, jako to: torebki, woreczki, portmonetki, port-cygary, portfele, notesy itp., skórzane: oprawy książek, odzież i jej części oprócz osobno wymienionych, ze skór wszelkiego garbowania, skóry skrojone (nie uszyte) na wyroby wyżej wymienione, wyroby siodlarskie i rymarskie: walizy, torby, siodła, przybory myśliwskie ze skór lub grubych tkanin: szpicruty itp. wyroby oprócz osobno wymienionych, baty, uprząż wszelka inna, również wszelkie inne chomonta, wyroby stolarskie i tokarskie z drewna wymienionego w p. 1 poz. 58 nielakierowane, niepoliturowane, bez inkrustacji i fornierów, chociażby zagruntowane; wyroby stolarskie i tokar-

Stan gospodarczy Kanady w 1923 r.

(Z raportów konsularnych M-stwa Spraw Zagran.)

III.

Struktura taryfy celnej.

Obecna protekcjonistyczna taryfa celna, istniejąca (z małemi zmianami w kierunku podnoszenia stawek celnych lub ich obniżania) od roku 1907, składa się właściwie z trzech oddzielnych taryf, obliczanych ad valorem.

Pierwsza z tych taryf ogólna, t. zw. „general tarif", przewiduje stawki na towary, do których nie stosują się dwie następne taryfy: t. j. prefrencyjna brytyjska, przewidująca ulgi celne dla tych krajów wchodzących w skład Brytyjskiego Imperjum, z któremi zawarto odpowiednie umowy, oraz taryfa pośrednia, zawierająca stawki stosowane do wszystkich krajów poza monarchją brytyjską, z któremi wiążą Kanadę traktaty handlowe.

Stawki celne taryfy preferencyjnej są przeciętnie o jedną trzecią niższe od stawek kategorji ogólnej. Taryfa pośrednia przewiduje stawki leżące pomiędzy temi dwiema kategorjami stawek, w zależności od wzajemnych interesów, oraz charakteru umów zainteresowanych państw z Kanadą.

Zgodnie z ustawą, rząd kanadyjski może zapomocą rozporządzenia wykonawczego zapewnić każdemu krajowi wchodzącemu w skład monarchji brytyjskiej stawki preferencyjne lub je odwołać z wyjątkiem jednak Anglji. Także za pomocą rozporządzenia wykonawczego rząd kanadyjski może stosować stawki pośrednie do krajów, które traktatami zapewniły Kanadzie wzajemne korzyści, lub też stosowania ich zaniechać po wygaśnięciu traktatu.

W roku sprawozdawczym stawki preferencyjne nie odnosiły się (z krajów wchodzących w skład monarchji brytyjskiej) jedynie tylko do towarów pochodzących z Austrji i Nowej Fundlandji.

Stawki preferencyjne.

Stawki preferencyjne w Anglji w odniesieniu do Kanady zapewniały jej zniżki w wysokości jednej trzeciej od stawek stosowanych do towarów wwożonych do Anglji, które podlegają ocleniu. (Ogólna taryfa brytyjska przewiduje stawki sięgające mniej więcej 33 i 1—3 procent ad valorem). Ulgi te dotyczyły automobilów, instrumentów muzycznych, zegarów i zegarków. Do niektórych zaś towarów, jak cukier, oraz artykułów zawierających cukier, do owoców prezerwowanych, tytoniu itp. stawki preferencyjne zapewniają opłaty celne o jedną szóstą niższe od opłat przewidzianych taryfą ogólną. (W roku 1924 sytuacja uległa zmianie wskutek zniesienia w Anglji t. zw. McKenna duties).)

Ulgi preferencyjne Nowej Zelandji w stosunku Kanady wyrażają się w zniżce 15 procent od stawek taryfy ogólnej. Dotyczą one przeważnie maszyn, po-

skie z drewna niewymienionego w poz. 58 p. 1, nawet nielakierowane i niepolitorowane, wyroby stolarskie i tokarskie z drewna wszelkiego gatunku lakierowane, politurowane, fornierowane, pomalowane na jeden lub kilka kolorów (bez malowideł); kasetki, pudełka do farb, sztalugi, meble gięte fornierowane i niefornierowane, surowe, politurowane lub lakierowane (nie wyplatane i bez obicia), części mebli giętych, wyroby z fornierów klejonych i nieklejonych surowe lub lakierowane, politurowane (bez deseni), meble gięte i ich części oraz wyroby z fornierów z ozdobami i deseniami, wyplatanemi lub wytłaczanemi en relief, drobne wyroby tokarskie o wadze sztuki 400 gr. i mniej, wyroby z drzewa rzeźbione, wyroby stolarskie i tokarskie z malowidłami, pozłacane, posrebrzane, bronzowane, albo z takiemi ozdobami, wyroby stolarskie, tokarskie i rzeźbiarskie, meble oraz inne przedmioty całkowicie obite tkaniną, skórą itp. oprócz osobno wymienionych; wyroby porcelanowe; opony do kół wszelkie, oraz kiszki do nich; węgle kamienny, brunatny, torfowy i drzewny, cegiełki węglowe (brykiety); azotniak (cjanamid wapnia); mydła; wyroby z surówki czyli żelaza lanego (żeliwa), wyroby kute tłoczone (prasowane) i wyciskane (sztancowane) z żelaza i stali, również z opiłowanemi brzegami i bokami, lecz bez obrobienia, prócz osobno wymienionych; wyroby kotlarskie: zbiorniki, rezerwoary, konstrukcje żelazne, dźwigary mostowe, baseny, skrzynie itp., wyroby z blachy żelaznej i stalowej, kotły parowe nierurkowe, również z przegrzewaczami, ekonomizery nawet z rurami żeliwnemi, ruszty mechaniczne, skrzynki z rurami żeliwnemi, ruszty mechaniczne, skrzynki sekcjalne kotłów wodno-rurkowych, części kotłowe osobno niewymienione, jako to: dna wygięte, siodła do kotłów eskcjalnych, nasady, zamykadła wszelkich typów i pokrywy włazowe itp., rury o osi prostej chociażby gwintowane, również z przymocowanemi łącznikami lub kołnierzami, łączniki do rur obrobione i nie, zakończenia oraz wszelkie kształtki do rur, kłódki i zamki, drut żelazny i stalowy, wyroby z drutu żelaznego i stalowego, wyroby z blachy żelaznej i stalowej o grubości mniej niż 4 mm., wyroby nożownicze, maszyny do pisania i do liczenia, kołowce (welocypedy), samochody osobowe, karoserje samochodowe; tkaniny bawełniane marceryzowane, barwione, tkane, wstążki pluszowe, bawełniane, również wzorzyste, tkaniny lniane, konopne i z innych materjałów, włókienistych, wymienionych w p. 3 poz. 179, obrusy, serwetki, ręczniki, chusteczki itp.; linoleum, woszczanka, cerata (oprócz jedwabnej) i wyroby z nich, płótno również bawełniane z zaprawą pod farbę; tkaniny wełniane, jedwabne: chustki tkane, fulary (oprócz wymienionych w poz. 196), wstążki, taśmy, tiul, aksamit, plusz, szenila i gaza młynarska, fulary jedwabne w sztukach i chustkach drukowane po utkaniu, półjedwabne: chustki tkane, tkaniny, wstążki, taśmy, aksamity i plusze, woszczanka i cerata jedwabna; dywany wełniane i półwełniane, wszelkie materjały wełniane i półwełniane, wyrobione na wzór dywanów, o wadze powyżej 1 kg. w jednym mtr., materje i wyroby dziane, plecione i szmuklerskie, wyroby firankowe mechaniczne i tiulkowe (oprócz jedwabnych), koronki i hafty nieszyte oraz tkaniny i tiule haftowane, bielizna, odzież i konfekcja osobno nie wymieniona z materjałów włókienniczych, wykończone i niewykończone; damskie kapelusze, czapeczki i inne ubrania na głowę; chustki serwetki, obrusy, bielizna pościelowa, kołdry, firanki, zasłony (story) itp. wyroby z materjałów włókienistych; kapelusze i czapki, kwiatki, wstążki, kleje itp. do wyrobu kapeluszy, parasole, parasolki i laski z parasolami; sieczka szklana i paciorki: szklane, drewniane, celuloidowe, porcelanowe, metalowe, kokosowe itp. (z materjałów pospolitych), perły nieprawdziwe, imitacje korali z różnych pospolitych materjałów; wyroby galanteryjne i toaletowe, w całości lub rozebrane, zabawki dziecinne.

Towary wymienione, o ile pochodzą i przychodzą z krajów, niestosujących u siebie zakazu przywozu towarów pochodzenia polskiego, zwalniane są od zakazu przywozu przez Urzędy celne na podstawie świadectw pochodzenia, wystawionych podług ogólnych przepisów, dotyczących świadectw pochodzenia niezaopatrzonych w wizę konsularną).

Towary wymienione, o ile pochodzą i przychodzą z krajów, stosujących u siebie zakaz przywozu towarów pochodzenia polskiego, mogą być przez ministra przemysłu i handlu zwalniane od zakazu przywozu w poszczególnych wypadkach lub w granicach pewnych kontyngentów, a to w zależności od tego, w jakim stopniu wpuszczane są do danego kraju towary polskie.

Kraje, do których stosują się postanowienia o zakazie, ustalane będą przez ministra przemysłu i handlu w porozumieniu z ministrami skarbu oraz rolnictwa i dóbr państwowych.

---

jazdów, lekarstw, wyrobów tkackich, papieru, wyrobów skórzanych i gumowych. Na towarach takich, jak buty, pasy do maszyn, mydła, szyny kolejowe, stawki preferencyjne zapewniają zniżki 20 procent od stawek zwykłych.

Kolonjom, stanowiącym grupę t. zw. Brytyjskich Indij Zachodnich, Kanada zapewniła ulgi preferencyjne, sięgające 50 procent, zaś otrzymuje ulgi wynoszące od 25 do 50 procent od stawek taryfy ogólnej.

Stawki preferencyjne, jakie daje Południowa Afryka Kanadzie, wynoszą przeciętnie 3 procent ad valorem, a ponieważ taryfa ogólna przewiduje takież same stawki, towary kanadyjskie uwolnione są od cła zupełnie. Na innych zaś towarach cłowych wysokie ulgi wynoszą od 17 do 20 procent stawek taryfy ogólnej.

Takie same mniej więcej ulgi stosują wzajemnie inna dominja i kolonje brytyjskie.

Stawki pośrednie.

Stawki pośrednie taryfy celnej stosowane są przez rząd kanadyjski do krajów następujących: Francji, jej kolonij i protektoratów: Holandji, Argentyny, Danji, Japonji, Norwegji, Hiszpanji, Szwecji, Szwajcarji, Wenezueli, Belgji i Włoch.

W ciągu roku sprawozdawczego zawarto nowe konwencje handlowe z Francją i Włochami, zaś w roku 1924 z Belgją i Holandją. Umowa z Francją przewiduje znaczniejsze redukcje idące poniżej stawek taryfy pośredniej i zapewnia towarom kanadyjskim takie same ulgi celne, jakie Francja stosuje lub może stosować w przyszłości do towarów, pochodzących ze Stanów Zjednoczonych. Zniżki celne dotyczą głównie francuskich win, likierów oraz perfumerji i galanterji, jeśli zaś chodzi o produkty kanadyjskie, to ulgi obejmują głównie zboże, wyroby mięsne, konserwy rybne i t. p.

Traktat z Włochami zapewnia obu krajom dobrodziejstwa klauzuli największego uprzywilejowania, oraz Włochom wolność od ceł przewozowych, nakładanych na towary, jakie mogą znaleźć się w Kanadzie in transito.

Traktaty z Belgją oraz z Holandją, zawarte w r. 1924, są również typowemi traktatami na zasadzie największego uprzywilejowania i obejmują również kolonje belgijskie, względnie holenderskie. Z traktatów tych traktat belgijski wszedł w życie 22 października 1924, zaś traktat z Holandją nie został jeszcze ratyfikowany.

Zmiany taryfowe.

Przedłożony z początkiem sesji parlamentu w roku sprawozdawczym preliminarz budżetowy zawierał projekty obniżenia niektórych stawek celnych. Projekty te były jednak bardzo umiarkowane w swej tendencji obniżenia taryfy, tak iż nawet przywódca opozycji parlamentarnej, p. Meighen, w swem przemówieniu stwierdził, iż rząd liberalny, przez przedło-

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie siódmego dnia po ogłoszeniu.

Towary, objęte na mocy niniejszego rozporządzenia zakazem przywozu, mogą być przywiezione bez świadectw pochodzenia i bez pozwoleń ministerstwa przemysłu i handlu w ciągu 15 dni od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, o ile towary te:

a) były dane do przewozu koleją, statkiem lub pocztą najpóźniej w przeddzień ogłoszenia niniejszego rozporządzenia, lub

b) zalegają na polskim obszarze celnym w dniu ogłoszenia niniejszego rozporządzenia w celnych składach urzędowych, kolejowych i pocztowych, oraz w składach nieurzędowych pozostających pod zamknięciem celnem.

Wyniki Międzynarodowego Targu w Poznaniu.

Od Miejskiego Urzędu Targu Poznańskiego otrzymaliśmy następujący komunikat:

Międzynarodowy Targ w Poznaniu powstał po czteroletnich doświadczeniach targów krajowych, na których firmy zagraniczne były reprezentowane jedynie przez swych przedstawicieli obywateli polskich i Wolnego miasta Gdańska. Stało się to na skutek stabilizacji naszej waluty oraz zawarcia całego szeregu traktatów handlowych z państwami zagranicznemi. Przez te dwa czynniki Polska wkroczyła na rynek światowy jako poważny kontrahent zarówno jako dostawca jak i odbiorca. Celem skierowania coraz większego ruchu handlowego Polski z zagranicą na właściwe tory miasto Poznań, jako najdalej wysunięta na zachód najpoważniejsza placówka handlowa polska, urządziło w roku bieżącym pierwszy Międzynarodowy Targ, który dał dobre wyniki, przekraczające oczekiwania.

Podczas gdy w roku 1921 Targ Poznański liczył 1.200 wystawiających firm i 80.000 gości z różnych klas społeczeństwa, to w roku 1924 wystawiało już 1.850 firm i było 120.000 zwiedzających, rekrutujących się przeważnie ze sfer przemysłowo-handlowych. Na Międzynarodowym Targu w Poznaniu wystawiało 2.100 firm oraz było przeszło 130.000 osób zwiedzających. Podnieść należy, że liczba zwykłych widzów zmalała znacznie.

Z ogólnej liczby 2.100 wystawiających firm 79,3% przypada na Polskę, 20,7% na zagranicę.

Stosunkowy udział w Targu poszczególnych dzielnic Rzeczypospolitej, względnie ważniejszych ośrodków przemysłowych, był następujący: Bydgoszcz 3,6%, Gdańsk 4%, Kongresówka 8%, Małopolska 9,2%, Pomorze 4,4%, miasto Poznań 30%, G. Śląsk 2,3%, Warszawa 11% i Wielkopolska 4,8%.

Udział zagranicy przedstawiał się jak następuje: Austrja 0,3%, Anglja 0,8%, Ameryka 0,5%, Belgja 0,4%, Czechosłowacja 0,5%, Holandja 0,2%, Danja 0,2%, Francja 1,7%, Niemcy 10,5%, Szwajcarja 0,4%, Szwecja 1,2%, Włochy 0.5%, Węgry 0,2%, Turcja 0,1%, Persja 0,1% i Japonja 0,1%.

Dla dalszej charakterystyki wystawców nadmienić należy, że 46,5% ogółu wystawców na Międzynarodowym Targu w Poznaniu brało już udział w poprzednich Targach, tworząc stałą klijentelę. Po potrąceniu z ogólnej liczby 20,7% na wystawców z zagranicy otrzymujemy 32,8% firm krajowych, biorących udział pierwszy raz w Międzynarodowym Targu w Poznaniu.

Z nadesłanego zestawienia przez firmę C. Hartwig Sp. Akc. w Poznaniu wynika, że na Międzynarodowy Targ przewieziono:

Przesyłek krajowych:

Pocztowe	24	240 kg.
Bagażowe	64	7 196 „
Drobnica pospieszna	118	45 348 „
Drobnrca zwyczajna	164	93 617 „
Wagonowe	44	282 227 „
Razem	414 przez	428 628 kg.

Przesyłek zagranicznych:

Pocztowe	2	18 kg.
Bagażowe	15	1 451 „
Drobnica pospieszna	23	7 304 „
Drobnica zwyczajna	116	80 308 „
Razem	184 przez	285 666 kg.

Jak z powyższego zestawienia wynika, przesyłki zagraniczne stanowiły 30,7% ogólnej ilości, natomiast pod względem wagi 39,9% towarów przewiezionych przez wyłącznego ekspedytora Międzynarodowych Targów w Poznaniu.

O ile do powyższej statystyki firmy C. Hartwig dołączy się przesłane eksponaty bezpośrednio i eksponaty zwiezione przez reprezentantów z Poznania i okolicy aż do Bydgoszczy, to otrzymamy minimalną

żenie preliminarza ministra finansów, p. W. S. Fiedlinga, utrzymał protekcjonistyczny charakter taryfy. W czasie debaty partja progresywna, wysunęła żądania: znacznego obniżenia cła na artykuły niezbędne do życia i na maszyny niezbędne w produkcji, dalszej znaczniejszej redukcji stawek preferencyjnych, zastosowania ulg taryfowych w stosunku do Stanów Zjednoczonych ewentualnie zawarcia traktatu wzajemności. Aby zrównoważyć ewentualne straty, jakie skarb państwa może ponieść z powodu zmniejszenia się dochodów z ceł, partja progresywna wypowiedziała się za znacznym podniesieniem podatku dochodowego oraz podatków i ceł od artykułów zbytku.

Ostatecznie w głosowaniu parlament zaaprobował następujące zmiany taryfowe: 10 procentową zniżkę stawek taryfy preferencyjnej dla krajów wchodzących w skład monarchji brytyjskiej, zmniejszenie cła na cukier, tytoń i niektóre maszynerje, potrzebne w przemyśle przetworów rybnych. Parlament także upoważnił rząd do rokowań ze Stanami Zjednoczonemi w celu zawarcia traktatu, któryby zapewnił wzajemne ulgi celne na niektóre płody naturalne.

Rynek pracy, poziom płac, koszty utrzymania.

Zestawienia wskaźników liczbowych, dotyczących sytuacji na rynku pracy, a więc zmian w ilościach zatrudnionych robtników (wskaźników opracowanych przez Państwowe Biuro Statystyczne), wskazują na znaczną poprawę stosunków w roku sprawozdawczym w porównaniu z rokiem 1922 i latami poprzedniemi. Za podstawę w opracowaniu wskaźników za rok 1922 oraz sprawozdawczy przyjęto rok 1920, równający się 100.

Wahania w dziedzinie zatrudnienia dają następujący obraz:

	Wskaźnik 1922	Wskaźnik 1923
Styczeń	77.9	86.3
Luty	78.9	89.5
Marzec	81.9	89.9
Kwiecień	80.6	87.6
Maj	83.3	91.4
Czerwiec	89.2	97.3
Lipiec	91.1	99.5
Sierpień	93.7	100.2
Wrzesień	93.1	100.0
Październik	94.6	99.5
Listopad	95.8	98.8
Grudzień	95.1	95.7

Znaczną poprawę sytuacji na rynku pracy wykazują wskaźniki za pierwsze miesiące roku sprawozdawczego oraz miesiące żniw, w czasie których bezrobocie zmniejsza się. W roku 1923 w czasie żniw właściwie brak pracy nie ujawnił się, głównie dlatego, iż zbiory były wyjątkowo obfite.

Obraz, jaki dają powyżej przedstawione wskaźniki liczbowe, potwierdzają i uzupełniają raporty

sumę 1.500.000 kg towarów, wystawionych na Międzynarodowym Targu w Poznaniu, wobec czego towarów zagranicznych było ca 18%.

Przy tej sposobności Miejski Urząd Targu Poznańskiego podkreśla, że firma C. Hartwig z zobowiązań wobec M. U. T. P. wywiązała się ku zupełnemu zadowoleniu temwięcej, że większość nadesłanych towarów na Targ przewiozła w dniu 1 maja 1925 r. Do sprawności firmy C. Hartwig przyczyniły się w wielkiej mierze tutejsza Dyrekcja Kolejowa z poszczególnymi ekspedycjami jak również Dyrekcja Ceł, które przedłużyły godziny pracy, aby móc sprostać zadaniu, które było dość trudne, o ile się zważy, że w jednym dniu zwieziono i ustawiono na stoiskach około 100 przesyłek drobniczowych i 16 wagonowych.

Tegoroczny Międzynarodowy Targ w Poznaniu stał na znacznie wyższym poziomie, zarówno pod względem wyglądu zewnętrznego, jakości oraz różnorodności eksponatów, niż wszystkie dotychczasowe targi polskie i gdańskie. Podnieść należy obecność na Targu przedstawicieli Rządu, korpusu dyplomatycznego, przedstawiceli prasy francuskiej, belgijskiej, szwedzkiej, niemieckiej, czechosłowackiej, austrjackiej i łotewskiej, a przedewszystkiem fakt, iż na Targ przybyło wielu kupców z Niemiec, Rumunji, Danji, Francji, Austrji, Czechosłowacji i Państw Bałkańskich.

Rozmieszczenie eksponatów na Międzynarodowym Targu w roku bieżącym było następujące:

Wieża Górnośląska: automobile, motocykle, rowery, powozy, metalowe wyroby precyzyjne, oraz przemysł elektrotechniczny; pawilon Banku Przemysłowców: część firm automobilowych i powozów, materjały budowlane, ceramika oraz zbiorowa wystawa przemysłu belgijskiego; pawilon Banku Handlowego: Wystawa Związku Miast Polskich; Hala Maszyn: przemysł maszynowy, urządzenia młyńskie, radjofoniczne i aparty gazownicze; Nowa Hala: na parterze: przemysł tekstylny, konfekcja, zabawki i skóry; na pierwszym piętrze: przemysł papierniczy i graficzny, wyroby szklane, ceramika domowa, srebra i platery, instrumenty muzyczne oraz wyroby zegarmistrzowskie i jubilerskie; Sala na Pl. Prez. Drwęskiego: przemysł chemiczny, spożywczo-używczy, meblarski oraz dział firm, które z powodu opóźnionego zgłoszenia nie znalazły miejsca we właściwych działach.

* * *

Osobne miejsce w omówieniu wyników obecnego Międzynarodowego Targu w Poznaniu należy się Wystawie Związku Miast, która wzbudziła bardzo duże zainteresowanie ogółu zwiedzających, a przedewszystkiem gości zagranicznych. Wystawa Związku Miast miała na celu zapoznanie licznie zgromadzonych na Targu producentów z potrzebami miast jak również z ich stanem i tendencjami rozwojowemi. Zadanie to spełniła ona w zupełności, a oprócz tego dała sposobność przedstawicielom miast zapoznania się z produkcją krajową i zagraniczną urządzeń miejskich. W wystawie wzięły udział następujące miasta: Poznań, Kraków, Łódź, Lwów, Katowice, Bydgoszcz, Lublin, Częstochowa, Stanisławów, Radom, Grudziądz, Kalisz, Toruń, Gniezno, Piotrków, Rzeszów, Łuck, Inowrocław, Kutno, Zamość, Ostrowiec, Wieliczka, Nakło, Nowy Tomyśl, Grodzisk, Mysłowice, Wieliczka, Szamotuły, Września, Czarnków, Leszno, Wieleń i Bojanowo.

* * *

Przebieg transakcyj w poszczególnych gałęziach przemysłu, reprezentowanego na Międzynarodowym Targu w Poznaniu, był, ogólnie biorąc, bardzo dobry. Już obecnie można dać następujące dane o wynikach Targu w poszczególnych działach:

Maszyny i narzędzia rolnicze.

Mimo zeszłorocznego nieurodzaju zainteresowanie w dziale maszyn rolniczych było bardzo wielkie, poczyniono w nim znaczne zakupy na wszelkiego rodzaju maszyny i narzędzia.

Maszyny do obróbki drzewa.

W dziale maszyn do obróbki drzewa mimo niekorzystnych konjunktur na rynku drzewnym, dokonano transakcje podczas Targu, a o zakup traków toczą się dalsze pertraktacje potargowe.

Nasiona.

Wśród firm nasiennych wielkie zainteresowanie publiczności wzbudziły nasiona firmy francuskiej, która po raz pierwszy wystawiała na targach w Polsce. Na skutek wielkiej ilości zapytań oddała ona swą reprezentację na Polskę jednej z firm krajowych.

Maszyny rzeźnickie.

Maszyny rzeźnickie wystawione na Targu, przeważnie pochodzenia zagranicznego zostały wszystkie zakupione.

---

kanadyjskich związków zawodowych, składane Ministerstwu Pracy. Z raportów tych wynika, iż przeciętnie około 5 procent członków związków zawodowych nie posiadało zatrudnienia. Przeciętna za rok 1922 była 7.1 procent.

Płace.

Biorąc pod uwagę wskaźniki liczbowe płac roboczych za rok sprawozdawczy w porównaniu z latami ubiegłemi, można stwierdzić, iż w roku sprawozdawczym płace wykazały znaczniejsze podniesienie się ponad poziom z roku 1919, atoli wykazały one spadek w porównaniu z latami 1920 i 1921. W porównaniu z rokiem poprzednim (1922) podniosły się płace robotników w przemyśle budowlanym, metalurgicznym, kolejarzy, robotników w przemyśle drzewnym oraz robotników niewykwalifikowanych. Płace górników utrzymały się mniej więcej na poziomie z roku 1922, zaś płace robotników drukarskich uległy obniżeniu.

Następujące zestawienie wskaźników płac roboczych od roku 1913, uważanego za podstawę porównań i przyjętego za 100, daje obraz wahań w dziedzinie płac:

Rok	Wskaźnik przeciętny
1913	100.0
1914	101.4
1915	101.4
1916	105.7
1917	117.5
1918	139.8
1919	160.4
1920	192.1
1921	186.1
1922	176.8
1923	178.4

Przychodźtwo i osadnictwo.

Żadna sprawa związana z gospodarczemi zagadnieniami Kanady w roku sprawozdawczym nie była tak żywo omawianią i nie była przedmiotem tak ciągłych ataków na rząd i tak surowej krytyki, jak sprawa przychodźtwa oraz osadnictwa. Mała liczba przychodźców przybywających do Kanady w ostatnich latach poprzedzających okres sprawozdawczy, przy rosnących coraz bardziej zobowiązaniach kraju, wreszcie wiadomości świadczące o ciągłem wychodźtwie z Kandy do Stanów Zjednoczonych i faktycznem zmniejszaniu się i tak małej ludności kraju, pobudzały opinję publiczną do ciągłego domagania się od rządu wypracowania i wprowadzenia w życie polityki imigracyjnej i kolonizacyjnej.

W roku sprawozdawczym rząd kanadyjski rozpoczął pierwsze kroki na polu polityki imigracyjnej. Przedewszystkiem obsadzono Departament Imigracji i Kolonizacji, mianując ministrem p. Jamesa A. Robba, dotychczasowego kierownika Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

Samochody, motocykle i rowery.

Przemysł samochodowy na Międzynarodowym Targu w Poznaniu przedstawiał się bardzo okazale. Był on reprezentowany przez 42 marki samochodowe i motocyklowe. Firm niemieckich w tym dziale było mało. Wielkie zainteresowanie wzbudziły u zwiedzających kupców krajowych i zagranicznych rowery i opony gumowe krajowej fabrykacji. Ogólnie biorąc wszystkie firmy samochodowe i motocyklowe są zadowolone z przebiegu transakcji.

Powozy i wozy.

W dziale tym poczyniono znazne zakupy.

Drobny przemysł żelazny.

Wyroby galanteryjne z żelaza i narzędzia precyzyjne cieszyły się znacznem powodzeniem na Targu przy konkurencyjnych cenach. Podnieść należy z uznaniem, znaczne ulepszenia, co do jakości i wykonania wyrobów polskich. Musimy wyróżnić z pośród nich meble żelazne (łóżka etc.) oraz oryginalne i precyzyjnie wykonane zamki.

Artykuły gazownicze do ogrzewania i oświetlania.

Nadzwyczajne zainteresowanie wywołały na Targu wśród wszystkich zwiedzających aparaty gazownicze. Zaznaczyć należy, że w dziale tym znalazły się dwie fabryki polskie, które wyrabiają gazomierze. W dziale tym poczyniono znaczne obroty.

Materjały budowlane.

Materjały budowlane na skutek zastoju w budownictwie nie znalazły większej ilości odbiorców.

Przemysł tekstylny.

Firmy tekstylne oraz wyrobów włóczkowych wyraziły zadowolenie z zawartych tranzakcji na Targu. W dziale tym wyróżniły się oryginalne dywany fabrykacji polskiej, jak również kilimy, stylowe wyroby zakopiańskie, łowieckie i artystyczne hafty oraz batiki polskie.

Meble.

Firmy wytwarzające meble, pomimo zastoju budowlanego oraz braku mieszkań, zawarły na Targu bardzo wiele dobrych transakcyj. W dziale tym były wystawione meble od luksusowych do najprostszych. Zaznaczyć należy, że krzesła i meble wiklinowe, wyrabiane w Polsce wzbudziły zainteresowanie kupców zagranicznych.

Przemysł spożywczo-używczy.

Przebieg transkacyj w dziale przemysłu spożywczo-używczego od samego początku Targu był ożywiony i utrzymał się niezmiennie do końca.

Przemysł chemiczny.

W dziale przemysłu chemicznego zwracały powszechną uwagę polskie wyroby kosmetyczne oraz farby graficzne. Naogół przedstawiciele przemysłu chemicznego z wyniku Targu są zadowoleni.

Przemysł papierniczy i urządzeń biurowych.

Niespodziewanie licznie stawiły się na Targu firmy papiernicze i fabryki urządzeń biurowych. Wytworzyło to znaczną konkurencję w tym dziale. Wyroby papierowe polskie wzbudziły duże zainteresowania pośród interesentów targowych z Szwecji, Turcji i Państw Bałkańskich.

Przemysł skórzany.

Przemysł skórzany mimo dosyć wysokich cen wzbudził duże zainteresowanie. W dziale tym poczyniono znaczne transakcje. W marokerji dała się zauważyć wielka różnorodność eksponatów.

Wyroby rogowe i galanitowe.

Wyroby rogowe i galanitowe, które wystawione były na tegorocznym Targu Poznańskim, pochodziły w olbrzymiej swej większości z fabryk krajowych. Guziki i grzebienie zainteresowały zagranicznych importerów.

Wyroby ze szkła.

W przemyśle szklanym wystawiało szereg poważnych wytwórców, którzy naogół z wyników transakcji poczynionych na Targu byli zadowoleni.

Zabawki.

Przemysł zabawkarski, który w Polsce rozwija się normalnie był licznie reprezentowany na Targu. Artystycznie wykonane drewniane zabawki polskie znalazły nabywców z Anglji, Holandji, Szwecji i Francji. Tranzakcje w tym dziale były bardzo ożywione.

Porcelana i ceramika artystyczna.

Okazało się, że wyroby porcelanowe oraz metalporcelanowe polskiej fabrykacji są w stanie konkurować z wyrobami zagranicznemi, a nawet, że są poszukiwane na rynku zagranicznym. Szczególniejszą

Polityka imigracyjna zgodnie z oświadczeniami i poczynaniami nowego ministra streszczała się głównie w jednym kierunku, mianowicie w kierunku werbowania i finansowania przychodźtwa brytyjskiego.

Jeśli chodzi o przepisy, to niemal wszystkie postanowienia ustawy imigracyjnej oraz wszystkie rozporządzenia wykonawcze uzupełniające ustawę zostały utrzymane w mocy, prócz rozporządzenia, zabraniającego przybywania do Kanady obywatelom państw, które były w wojnie z Wielką Brytanją, t. j. obywatelom Niemiec, Austrji, Bułgarji i Turcji.

Pierwszym aktem polityki imigracyjnej, powyżej scharakteryzowanej, było porozumienie się Departamentu Imigracji i Kolonizacji z Urzędem dla Osadnictwa Zamorskiego w Londynie oraz Komitetem Osadnictwa Imperjalnego, odnośnie do pozyskania i ewentualnego osiedlania tych brytyjskich obywateli, którzy kwalifikują się jako przychodźcy i osadnicy w Kanadzie. Rząd kanadyjski uzyskał od parlamentu kredyt w sumie 600.000 dol., z czego jedną trzecią poświęcono na akcję popierania przychodźtwa dzieci z Anglji do Kanady, jedną trzecią na werbunek służby domowej, pozostałą zaś część na finansowanie przyjazdu do Kanady rodzin tych wychodźców brytyjskich, którzy już osiedli w Kanadzie lub poczynili do osiedlenia się pewne kroki.

Odnośnie do wyżej wymienionych postulatów zawarto odpowiednie umowy z rządem brytyjskim w Londynie.

Równocześnie ożywiono w znacznym stopniu działalność agitacyjną i werbunkową wszystkich agentur Departamentu Imigracji i Kolonizacji w Europie, ze szczególniejszem uwzględnieniem Anglji, oraz Irlandji. Ponieważ warunki ekonomiczne w Europie zachęcały do wychodźtwa, a zapotrzebowanie na robotników rolnych wobec nadzwyczajnych urodzajów sprzyjało sprowadzaniu robotników rolnych i krewnych przez zamieszkałych w Kanadzie osadników, ogólna ilość przychodźców w roku 1923 znacznie się podniosła w porównaniu z dwoma latami poprzedniemi.

Rząd wyzyskał także fakt znacznego zapotrzebowania robotników do pracy przy żniwach, jakie ujawniło się w połowie sprawozdawczego roku w prowincjach zachodnich. Ogłoszono w Anglji, iż dla udających się na żniwa do Kanady zniżone będą opłaty za przewóz okrętem i kolejami z portów brytyjskich do Winnipegu do sumy L. 12. Ogłoszenia, które ukazały się równocześnie z zapowiedziami o wprowadzeniu tych zniżek, donosiły, iż wszyscy przybywający w roli robotników rolnych mają możność uzyskania w Kanadzie zatrudnienia z płacą około 4.00 dol. dziennie. Dla tych, którzyby chcieli wracać do Anglji po żniwach zapowiedziano także zniżkę opłat okrętowych o 25 procent oraz znaczne obniżenie cen biletów kolejowych z Winnipegu do portów kanadyjskich. W następstwie tej kampanji przybyło z Anglji do Kanady 11.700 osób zarejestro-

uwagę zwracały na siebie swem artystycznem wykonaniem, wyroby metal-porcelanowe, które znalazły nabywców nawet we Francji.

* * *

Co do charakteru zawieranych podczas Targu tranzakcyj, należy zwrócić uwagę na fakt daleko idących przemian. Podczas inflacji kupowano wielkie ilości towarów, traktując zakupy jako ucieczkę przed marką polską. Obecnie po ustabilizowaniu waluty, gromadzenie wielkich zapasów stało się bezcelowe. To też kupiectwo polskie wraca do dawnych metod zakupywania towaru sezonowego, ograniczając się do takiej ilości, którą zdoła zapłacić w omówionym terminie. W dalszym ciągu podkreślić należy fakt, że wszyscy wystawcy są specjalnie z odbytego Targu zadowoleni, ponieważ pozyskali nowych klientów, a kupiectwo poznało nowe źródła zakupu.

Reasumując fakty powyższe, dochodzimy do przekonania, że Targi Poznańskie wykazują dużą żywotność i dowodzą potrzeby ich istnienia dla kraju, co podkreślali z całym naciskiem wszyscy cudzoziemcy, którzy zjawili się bardzo licznie na obecnym Targu. Z recenzji umieszczonej w prasie zagranicznej wynika, że Poznań został efektywnie uznany jako centrum pośrednictwa handlowego w wymianie towarów Zachodu ze Wschodem.

Z okazji Międzynarodowego Targu w Poznaniu ukazały się w prasie zagranicznej artykuły dowodzące, że nadszedł czas zasilenia polskiego przemysłu przez kapitał zagraniczny. Zwrócono przedewszystkiem uwagę na konieczność udzielania Polsce kredytu towarowego. Jedno z poważnych pism ekonomicznych francuskich umieściło na ten temat obszerny artykuł. Jak daleko sięgała propaganda przemysłu polskiego, prowadzona przez Urząd Targu, świadczy dobitny fakt zainteresowania się przemysłem polskim kupców z Australji, Brazylji i Dalekiego Wschodu.

Komunikat powyższy nie wyświetla, niestety, tego co najbardziej interesuje sfery przemysłowe, a mianowicie, jakie były skutki umiędzynarodowienia Targów Poznańskich. Uważamy, że Urząd Targu Poznańskiego winien specjalnie wyjaśnić tę sprawę i podać do wiadomości kół gospodarczych.

Wymiar podatku majątkowego.

Ustawa o podatku majątkowym przewiduje, jak wiadomo, ogólną sumę podatku w wysokości 1.000 miljonów złotych. Kontyngent ten podzielony został, stosownie do przypuszczalnego majątku poszczególnych grup, w ten sposób, że rolnictwo miało wpłacić 500 milj. zł., przemysł i handel 375 milj. zł., a reszta płatników 125 milj. zł., czyli że rolnictwo miało zapłacić 50% całego podatku, przemysł i handel 37½%, reszta płatników 12½%.

Ministerstwo Skarbu opracowało już zestawienie wymiaru podatku majątkowego, dokonanego przez poszczególne Izby Skarbowe, przyczem wymiar ten dał zaledwie połowę przewidzianej przez ustawę ogólnej sumy podatku. Podług tych danych wielkość majątku oraz wymierzonego podatku dla poszczególnych grup przedstawia się następująco:

	Szacunek podatku	Wymierzony podatek
Rolnictwo	5.568 milj. zł.	150.5 milj. zł.
Przemysł i handel	3.967 „ „	302.0 „ „
Reszta płatników	2 466 „ „	69.0 „ „
Razem	12.001 milj. zł.	521.5 milj. zł.

Wobec takiej sytuacji Rząd postanowił wnieść do Sejmu projekt noweli do ustawy o podatku majątkowym, który zmieni podział ogólnego kontyngentu podatku pomiędzy poszczególne grupy płatników. Podług projektu rządowego ogólny kontyngent ma być rozłożony następująco:

na rolnictwo	343 milj. zł.
na przemysł i handel . .	449 „ „
na resztę płatników . .	208 „ „
Razem . . .	1.000 milj. zł.

Ostateczny wymiar podatku majątkowego, uskuteczniony przez Izby Skarbowe na podstawie ustawy z dn. 11 sierpnia 1923 r., ilustrują obok podane tablice statystyczne:

---

wanych jako robotnicy rolni na żniwa, choć pomiędzy nimi była podobno znaczna ilość ludzi, którzy chcieli korzystać z obniżonych opłat jedynie dla odbycia przejażdżki po Kanadzie.

Po żniwach rząd kanadyjski starał się zabezpieczyć pracę dla przybyszów, których większość nie mógł zaabsorbować normalny popyt na pracę ani w rolnictwie ani też w przemyśle. Jako skutek przeładowania rynku pracy temi przybyszami, rozpoczęły się protesty organizacyj robotniczych przeciwko dopuszczaniu cudzoziemców do Kanady, a równocześnie zaczęło się opuszczanie Kanady i ucieczka do przemysłowych ośrodków Stanów Zjednoczonych.

Statystyka przychodztwa.

W roku kalendarzowym 1923 przybyło do Kanady w charakterze imigrantów:

Z Wielkiej Brytanji	70 110 osób
Ze Stanów Zjednoczonych . . .	20 307 osób
Z innych krajów	46 903 osób
Razem . .	137 320 osób

W poprzednim zaś roku kalendarzowym przybyło:

Z Wielkiej Brytanji	31 004 osób
Ze Stanów Zjednoczonych . . .	23 733 osób
Z innych krajów	15 685 osób
Razem . .	70 423 osób

Przychodźtwo więc w roku sprawozdawczym podniosło się w porównaniu z rokiem poprzednim o 95%, przychodźtwo brytyjskie o 126%, z innych krajów o 199%. Przychodźtwo zaś ze Stanów Zjednoczonych zmniejszyło się o 14%.

Emigracja do Stanów Zjednoczonych.

Sprawą coraz bardziej zwracającą uwagę ogółu i potwierdzającą okoliczności, iż polityka imigracyjna rządu kanadyjskiego nie prowadzi do rozwiązania problematu zwiększenia ludności rolniczej Kanady, była kwestja zwiększającej się emigracji z Kanady do Stanów Zjednoczonych.

Nie ulega wątpliwości, iż znaczna część przychodźców brytyjskich do Kanady, zwerbawała tutaj skutkiem agitacji oraz świadczeń pieniężnych, nie kwalifikuje się jako materjał dla pionierstwa rolniczego do użycia i pracy w warunkach naogół ciężkich, skutkiem klimatu, braku ośrodków towarzyskich, oraz trudności komunikacyjnych. Brytyjscy przychodźcy są przedewszystkiem robotnikami przemysłowymi, i nie posiadają pociągu do pracy na roli, jaki cechuje przybyszów z krajów czysto rolniczych, przy okazji uciekają z farm kanadyjskich, i udają się do sąsiednich Stanów Zjednoczonych, gdzie warunki pozyskania pracy, płace i warunki życia przedstawiają się znacznie lepiej.

Stany Zjednoczone w okresie ostatnich dwóch lat były szczególnie pociągające dla przychodźtwa

(C. d. zob. str. 12.

TABLICA I. Ogólny definitywny wymiar podatku majątkowego

Izba Skarbowa	Liczba mieszkańców w tysiącach	Liczba płatników w tysiącach	Kwota szacunku majątku w miljonach zł	Kwota wymierzonego podatku w miljonach zł	Przypada majątku na 1 mieszkańca zł	Przypada majątku na 1 płatnika zł	Przypada podatku na 1 mieszkańca zł	Przypada podatku na 1 płatnika zł	Przypada płatników na 1000 mieszk.	Stos. % wymierz. podatku do szacunku majątku	Stos. % szacunku majątku w poszcz. Izb. Skarb. do og. kwoty szacunku majątku	Stos. % wymierz. podatku w poszcz. Izbie Skarb. do og. kwoty wymiaru podatku
Białystok	1.303	63,8	461,0	10 1	354	7,219	7,8	158,4	48	2,2	3.8	1,95
Brześć n/B.	1.702	35,9	274.7	6,5	162	7.659	3,8	181,8	21	2.4	2,3	1,3
Grudziądz	939	27,0	414,8	12,9	441	15.366	13,7	476,4	29	3,1	3,5	2,5
Katowice	1.126	25,0	1.487,4	148,2	1.322	59,389	131,7	5.919,3	22	10,0	12,4	28,45
Kielce	2.536	84,4	923,5	39,1	364	10.942	15,4	463,8	33	4,2	7,7	7,5
Kraków	1 990	58,0	684,4	25,7	344	11.799	12,9	442,7	29	3,75	5,7	4,9
Lublin	2.088	122,3	907,7	23,3	435	7.419	11,1	190,2	59	2,6	7,6	4,5
Lwów	5.495	110,3	1.149,2	37,1	209	10.421	6,7	336,3	20	3,2	9,6	7,1
Łódź	2.250	96,9	1.515,6	61,2	674	15.633	27,2	631,5	43	4,0	12.6	11,7
Łuck	1 438	72,5	521,0	11,5	362	7.189	8.0	159,2	50	2,2	4.3	2,2
Poznań	1.974	63,1	1.097,1	42,3	556	17.395	21,4	670,4	32	3,85	9,1	8,1
Warszawa	3.048	129,7	2.287,1	97,1	750	17.634	31,9	748,9	42	4,2	19,1	18,6
Wilno	984	32,6	276,7	6,1	281	8.497	6,5	195,4	33	2,3	2,3	1,2
Razem	26,874	921,5	11 999,9	521,4	447	13.022	19,4	565,8	34	4 3	100,0	100,0

TABLICA II. Definitywny wymiar podatku majątkowego według grup.

Izba Skarbowa	I. Rolnictwo. Ilość pozycji w tys.	I. Kwota szacunku maj. w milj. zł.	I. Kwota wymierz. podat. w milj. zł.	I. Przypada na 1 pozycję majątku zł.	I. Przypada na 1 pozycję podatku zł.	II. Wielki przemysł i handel. Ilość pozycji w tys.	II. Kwota szacunku maj. w milj. zł.	II. Kwota wymierz. podat. w milj. zł.	II. Przypada na 1 pozycję majątku zł.	II. Przypada na 1 pozycję podatku zł.	III. Inne. Ilość pozycji w tys.	III. Kwota szacunku maj. w milj. zł.	III. Kwota wymierz. podat. w milj. zł.	III. Przypada na 1 pozycję majątku zł.	III. Przypada na 1 pozycję podatku zł.
Białystok	54,3	334,9	6,6	6.172	121,8	2,3	49,7	1,8	21.721	771	9,8	76,5	1,7	7.777	177,3
Brześć n. B.	29,5	211,1	5,0	7.158	168,7	1,6	23.5	0,7	15.013	418	6,6	40,1	0,9	6.046	134.4
Grudziądz	20,5	247,8	7,3	12.077	358,2	2,8	65 7	2,9	23.543	1.055	10,6	101,3	2,6	9.516	241,3
Katowice	9,8	98,4	6,1	10.012	621,0	4,9	1195 9	134,8	246.125	27.737	17,7	193,1	7,4	10.939	417,9
Kielce	67,3	437,2	10,4	6.498	154,5	3,4	302,8	23,9	88.615	6.981	20,7	183,5	4,9	8.860	236,4
Kraków	42,0	258,6	6,4	6.161	152,6	4,5	231,9	14,4	51.278	3.175	21,4	193,5	4,9	9.044	228.9
Lublin	112,4	726,4	16,9	6.460	150,9	2,2	74,0	3,4	33.455	1.514	13,0	107,2	2,9	8.256	227,4
Lwów	84,6	625,5	16,7	7.391	197,1	8,3	258,2	13,3	31.109	1.605	33,7	265,5	7,1	7.873	209,8
Łódź	68,4	544,2	13,9	7.956	202,9	5,9	608,9	37 3	103.203	6.322	34,2	362,5	10,0	10.595	293,6
Łuck	65,8	445,9	9,6	6.776	146,5	1,3	21,3	0,6	16.812	495	7,4	53,8	1,3	7.235	171,1
Poznań	45,6	576,2	20.9	12.632	457,7	7,9	263,5	14,1	33.540	1.793	27,0	257,4	7.3	9.528	270,9
Warszawa	87,6	887,8	26,9	10.132	307,4	9,8	831,9	53,8	84.759	5.480	46,0	567,4	16,4	12.345	357,0
Wilno	25.3	173.2	3,6	6.857	143,6	2,3	39,2	1,1	17.284	505	7,1	64,3	1,6	9.097	225,0
razem	713,2	5.567,5	150.5	7.807	211,0	57,1	3966,4	302,0	69.519	5.292	255,3	2.466,0	69,0	9.661	270,4

KRONIKA

Wymiar podatku dochodowego.

Ze względu na wielką nierównomierność przy wymiarze podatku dochodowego od osób czerpiących dochód z przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych i wolnych zawodów, mającą swe źródło w braku prawidłowych ksiąg handlowych i konkretnych materjałów, dostępnych dla komisyj szacunkowych, ministerstwa skarbu, opierając się na materjale dostarczonym przez komisje odwoławcze podatku dochodowego opracowało dla użytku władz wymiarowych wykaz, podający średni zysk w stosunku do obrotu przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych i wolnych zawodów.

Podane w wykazie normy zyskowności nie mają wprawdzie wiążącego znaczenia, lecz stanowią materjał orjentacyjny, na którego podstawie poszczególne komisje szacunkowe opracują normy dla swego okręgu wymiarowego, licząc się przedewszystkiem z miejscowemi warunkami.

W wypadkach znacznego odchylenia się od norm przyjętych przez komisję, zmiany te muszą być odpowiednio motywowane. Normy opracowane przez ministerstwo mogą być stosowane oczywiście tylko w braku prawidłowych ksiąg handlowych lub innych wiarogodnych zapisków, gdy nadto komisja szacunkowa nie dysponuje żadnemi konkretnemi materjałami o dochodach samego płatnika.

Wysyłka i wywóz pieniędzy.

Wysyłanie zagranicę za pośrednictwem poczty w listach (paczkach) wartościowych pieniędzy w gotówce, tak w walucie zagranicznej, jak i w walucie polskiej, jest dozwolone bez potrzeby uzyskiwania specjalnego zezwolenia do wysokości równowartości 100 złotych; do wysyłania sumy wyższej wymagane jest zezwolenie Izby Skarbowej.

Wysyłanie zagranicę w listach (paczkach) wartościowych czeków, przekazów, akredytyw, weksli oraz wszelkich zobowiązań pieniężnych jak również papierów procentowych i dywidendowych może mieć miejsce jedynie za zezwoleniem Izby Skarbowej.

W szczególności przy wysyłaniu pocztą zagranicę weksli, zarówno z zezwolenia Izby Skarbowej, jak i za pośrednictwem Banku Dewizowego, wymagane jest zaopatrzenie każdego weksla w adnotację Izby Skarbowej, wzgl. Banku Dewizowego o dokonanej wysyłce weksla.

Przekazywanie pieniędzy w walucie polskiej lub zagranicznej w przekazach pocztowych zagranicę jest dozwolone do wysokości równowartości 100 złotych, a do W. M. Gdańska do wysokości równowartości 250 złotych. Do przekazywania sum wyższych niezbędne jest zezwolenie Izby Skarbowej.

Co do wywozu pieniędzy przy przekroczeniu granicy państwa, można wywieźć ze sobą bez specjalnego zezwolenia równowartość 1000 złotych na jeden paszport zagraniczny. Przy wyjeździe na obszar W. M. Gdańska można na podstawie zwyczajnego dowodu osobistego wywieźć bez zezwolenia równowartości 2500 złotych.

Przy przepustkach granicznych, kartach cyrkulacyjnych itp., suma dozwolona do wywozu wynosi 100 złotych jednorazowo lub 500 złotych miesięcznie.

Normy powyższe mieszczą już w sobie kwotę monet srebrnych (równowartość 100 złotych), dozwoloną do wywozu zagranicę na zasadzie rozporządzenia Prezydenta z dnia 27 sierpnia 1924 r.

Wywóz zagranicę papierów procentowych i dywidendowych oraz kuponów od tychże papierów dopuszczalny jest tylko za zezwoleniem Izby Skarbowej.

Handel polsko-sowiecki.

Polska firma wyrobów emaljowanych żelaznych „Wulkan" sprzedała przedstawicielstwu handlowemu ZSSR. wyrobów emaljowanych za ogólną sumę 630.000 złotych. Fabryka lamp Serkowski zawarła umowę z tymże przedstawicielstwem na dostawę 2 miljonów palników wartości 100.000 rubli zł. Pozatem, jak się dowiadujemy, przedstawicielstwo handlowe ZSSR. traktuje z poważnemi firmami metalurgicznemi w sprawie nabycia w Polsce znacznej ilości traktorów i lokomobil.

Tymczasowa Naczelna Rada Gospodarcza.

Do Sejmu wpłynął projekt ustawy o tymczasowej naczelnej radzie gospodarczej, która do czasu utworzenia zgodnie z art. 68 konstytucji naczelnej Izby Gospodarczej będzie reprezentacją interesów gospodarczych w państwie.

Projekt ustawy, uzgodniony na szeregu konferencyj odbytych z przedstawicielami sfer zainteresowanych w ostatecznej przez Radę ministrów przyjętej redakcji przewiduje następujący skład tymczasowej naczelnej Rady gospodarczej:

Z liczby 100 wybieralnych członków przypada: na rolnictwo 18 członków, w tem na własność państwową 2, na Izby rolnicze w b. zaborze pruskim — 3, na większą własność — 3, na mniejszą własność — 6, na przemysł rolny 2 i na spółdzielnie rolnicze — 2.

---

z Kanady. Ustawa ograniczająca przychodźtwo do minimum, stworzyła pewne zapotrzebowanie na rynkach pracy. Ożywienie przemysłowe istniało naogół znaczne, a poziom płac i stałość pracy przedstawiały znaczne atrakcje w porównaniu z poziomem płac i warunków zatrudnienia w szczupłych stosunkowo przemysłowych środowiskach Kanady.

W roku sprawozdawczym, wedle obliczeń władz imigracyjnych Stanów Zjednoczonych z Kanady imigrowało do Stanów Zjednoczonych przeszło 181.000 osób, t. j. o 50.000 niemal więcej, niż w tym samym czasie przybyło do Kanady wogóle, a o 160.000 więcej, niż w tym czasie przybyło ze Stanów Zjednoczonych. W roku 1922 wyemigrowało z Kanady do Stanów Zjednoczonych 62.289 osób, t. j. przeszło 90% ogółu przybyszów w tym roku do Kanady, a o blisko 40.000 więcej niż przybyło w tym czasie do Kanady ze Stanów Zjednoczonych. Cyfry te dotyczą oczywiście tylko legalnej imigracji. Obok niej jednak„ istnieje, jak się zdaje, wychodźtwo nielegalne tych osób, które ze względu na przepisy ustawy amerykańskiej, głównie przepisy odnośnie do kwot narodowościowych, nie mogłyby uzyskać prawa wstępu do Stanów Zjednoczonych.

Działalność na polu kolonizacji.

Działalność na polu osadnictwa przybyszów do Kanady nie wykazuje w roku sprawozdawczym większych postępów. Kanadyjskie Towarzystwo Kolonizacyjne z siedzibą w Winnipegu zostało zreorganizowane, i pomimo subwencji rządowej w sumie 100.000 dol., subwencji ze strony towarzystwa kolejowego C. P. R. oraz kolei państwowych po 100.000 dol., nie przeprowadziło żadnego ze swych projektów kolonizacyjnych. Narazie ogranicza się ono niemal tylko do drobnego handlu ziemią oraz do utrzymywania kilku agencyj sprzedaży ziemi w Stanach Zjednoczonych.

Kilka prowincyj rozpoczęło działalność kolonizacyjną i opracowało plany mające na celu zapewnienie osadnikom pewnych świadczeń oraz pomocy. Tak np. rząd prowincji Quebec nietylko zapewnił nabywcom ziemi długi kredyt, ale zaprowadził premje w wysokości dol. 4.00 za każdy akier wykarczowanej przez osadnika ziemi.

Za pośrednictwem Departamentu Kolonizacyjnego C. N. R., osadzono na roli około 1.000 rodzin Francuzów kanadyjskich, którzy reemigrowali z osad tkackich Nowej Anglji. Częściowo ludzi tych osiedlono na działach rządowej ziemi w dystrykcie Abitibi, ogłaszanym bardzo energicznie jako jeden z bardzo żyznych i przedstawiających przyszłość punktów osadniczych.

Departament kolonizacyjny C. P. R. komunikuje o znacznem rozszerzeniu swych agend i założeniu całego szeregu agentur w krajach europejskich, połączonych z biurami pośrednictwa pracy, szczególniej w Anglji oraz Stanach Zjednoczonych.

Przemysł reprezentować ma 18 członków, w czem przedsiębiorstwa państwowe — 2, Izby handlowo-przemysłowe — 8, inne zrzeszenia i instytucje — 8.

Rękodzieła posiadać będą 4-ch reprezentantów, w tem z Izb rolniczych, rzemieślniczych i rękodzielniczych w b. zaborze pruskim — 1, z innych zaś zrzeszeń i instytucyj 3.

Handel reprezentować będzie 6 członków. W tem z Izby Handlowej w Katowicach 1, z giełd towarowych i z innych zrzeszeń i instytucyj 5. Transport mieć będzie 4 członków, lotnictwo i automobilizm 1, koleje państwowe 1, poczty, telefony 1 i żegluga 1.

Instytucje kredytowe, kasy oszczędności, giełdy i ubezpieczenia — 7, w tem Bank Polski 1, instytucje państwowe 2, towarzystwa kredytu długoterminowego 1, inne zrzeszenia i instytucje 3.

Dla reprezentantów pracy zarezerwowano 28 mandatów: od zrzeszeń pracowników państwowych 3, pracowników samorządu miejskiego 1, pracowników samorządu ziemskiego 1, zrzeszeń pracowników biurowych bankowych i handlowych 2, pracowników technicznych 3, zrzeszeń pracowników komunikacyjnych 3, oficjalistów rolnych 1 i robotników rolnych 3.

Pozatem dla spółdzielni spożywczych zarezerwowano 3 mandaty, właścicieli nieruchomości 1, lokatorów 1, gospodarczych instytucyj samorządowych 3, wolnych zawodów 2, oraz zrzeszeń i instytucyj naukowych 5.

Kontrolowanie wpłat miesięcznych podatku przemysłowego.

Ze względu na to, iż w niektórych okręgach Izb Skarbowych instytucje obowiązane do miesięcznego wpłacania podatku przemysłowego (od obrotu) nie czynią wpłat tych regularnie i zalegają z wpłatą bardzo znacznych kwot, ministerstwo skarbu zaleciło dyrektorom Izb Skarbowych natychmiastowe wydanie podwładnym władzom wymiarowym odpowiednich wskazówek zmierzających do terminowego a zarazem planowego kontrolowania wpłat miesięcznych podatku przemysłowego.

Jednocześnie ministerstwo skarbu wyjaśniło, iż rozterminowywanie względnie odraczanie bieżących wpłat miesięcznych podatku przemysłowego (od obrotu), poczynając od przypadających kwot podatku od obrotów za maj r. b. zasadniczo nie może mieć miejsca, pewne zaś ustępstwa są dopuszczalne tylko w poszczególnych wypadkach wyłącznie za zgodą ministerstwa skarbu.

Ustawa o udzielaniu poręki państwowej.

Minister skarbu wniósł do Sejmu projekt ustawy o udzielaniu poręki państwowej za obowiązania banków państwowych i komunalnych oraz za zobowiązania towarzystw kredytowych ziemskich i miejskich i banków hipotecznych z tytułu emisji listów zastawnych do wysokości 200 miljonów złotych, lub równowartości tej sumy w walutach zagranicznych. Ustawa ta, mająca na celu ułatwienie dopływu kapitałów kredytu długoterminowego, wywołana została o ułatwienie umieszczenia ich emisji na zagranicznych rynkach kredytowych.

Bony wojenne.

W czasie wojny, gdy dał się odczuć bardzo mocno brak obiegowej zwłaszcza zdawkowej monety, szereg instytucyj samorządowych wydawał bony pod zastaw pewnych walorów złożonych przez instytucje prywatne. Ponieważ nie wszędzie posiadacze tych bonów zgłosili się po wypłatę, a walory, pod zastaw których zostały one wypuszczone, w myśl istniejących praw, musiałyby zostać w depozycie aż do wyjaśnięcia obowiązku wykupu (tj. lat 30), rząd wniósł do sejmu projekt ustawy, mocą której ważność bonów trwać będzie jedynie rok po ogłoszeniu owej ustawy. Jednocześnie bony zostają zwaloryzowane na 10 proc. sum obliczonych według stawki z czerwca 1921 r.

Ułatwienie w obrocie paczkowym między Polską a W. M. Gdańskiem.

Celem przyspieszenia obrotu paczkowego między Rzeczypospolitą Polską a W. M. Gadńskiem w ruchu pocztowym, Min. Skarbu w porozumieniu z Gen. Dyrekcją P. i T. zarządziło zmianę obowiązujących dotychczas przepisów w odniesieniu do przesyłek pocztowych, zawierających artykuły akcyzowo-monopolowe, kierowanych z Gdańska do Polski i Mianowicie, podatki pośrednie, przypadające od tych przesyłek mają być odtąd pobierane od adresata przez urzędy pocztowe w miejscu doręczenia i przed wydaniem mu przesyłki, a nie jak dotąd uiszczane przez niego osobiście w Kasie Skarbowej, poczem dopiero następowało wydanie przesyłki przez urząd pocztowy.

Ważne to udogodnienie weszło w życie z dniem 1-go czerwca r. b.

Zabezpieczenie paczek pocztowych.

Wskutek niedostatecznego zamykania paczek pocztowych po dokonanej rewizji celnej paczki te ulegają często obrabowaniu.

W związku z tem urzędy pocztowo-celne otrzymały polecenie, aby po rewizji celnej zabezpieczały wszystkie paczki, zarówno wartościowe, jak i zwykłe — o ile znajdują się w opakowaniu twardem (skrzynki drewniane, karton itp.) — przez użycie plomb, nakładanych na końce sznurka jednolitego, którym oszmurowuje się paczkę. Paczki winny być tak oszmurowane, aby usunięcie sznurka z paczki bez widocznego śladu było niemożliwe.

Natomiast na paczki zwykłe, opakowane w worki (np. paczki amerykańskie), mają być, po zeszyciu worka, nakładane nalepki papierowe z odciskiem datownika urzędu pocztowo-celnego, paczki zaś wartościowe będą zabezpieczone pieczęciami lakowemi.

Powyższe ma również zastosowanie do paczek krajowych i w razie zauważonych uszkodzeń w opakowaniu podlegają przepakowaniu przez urzędy pocztowe.

Za tego rodzaju zabezpieczanie paczek ustanowiono opłatę w kwocie 30 gr., którą pobierają urzędy pocztowe od adresata.

Sprawy celne oraz reglamentacja handlu zewnętrznego w państwach zagranicznych.

(Na podstawie raportów konsularnych oraz informacyj Referatu celnego Min. Przem. i Handlu).

Stany Zjednoczone A. P. Reglamentacja przywozu i wywozu. — Wywóz wszelkich towarów ze Stanów Zjednoczonych nie podlega żadnym ograniczeniom i jest wolny od ceł wywozowych, jak też pozwoleń na wywóz.

Przy przywozie towarów z zagarnicy następujące artykuły są zakazane do przywozu:

1. skóry bydlęce niedezynfektowane,
2. herbata pośledniejszych gatunków,
3. skórki z fok niewyprawiane i wyprawiane (za wyjątkiem skórek, które są przywożone na podstawie konwencji z dnia 7 lipca 1911 r., zawartej pomiędzy Stanami Zjednoczonemi, Japonją i Rosją),
4. napoje alkoholowe wszelkie, wino, piwo,
5. kartofle,
6. zapałki fosforowe,
7. filmy kinematograficzne,
8. papierosy i cygara w ilościach poniżej 3.000 sztuk w jednej paczce lub powyżej 500 paczek w jednej skrzyni,
9. artykuły lecznicze,
10. jajka ptaków, nie służących dla celów konsumpcji, za wyjątkiem przeznaczonych do kolekcyj lub celów hodowlanych,
11. wszelkie artykuły, wyrobione za granicą w całości lub częściowo przez warsztaty więzienne,
12. wszelkie artykuły z markami lub znakami, naśladującemi marki Stanów Zjednoczonych,
13. przedmioty złote i srebrne z fałszywemi próbami,
14. bilety i ogłoszenia loteryjne,
15. książki, pisma, broszury, obrazki, druki, rysunki etc. o charakterze pornograficznym,
16. wszelkie towary, których opakowanie nie posiada znaków, marek lub napisów w języku angielskim, wskazujących na pochodzenie towaru.

Prywatne listy wartościowe z Polski do W. M. Gdańska.

W obrocie z Polski do Polskiego Urzędu Pocztowo-telegraficznego Nr. 3 w Gdańsku dopuszcza się prywatne listy wartościowe do 10.000 zł pod warunkiem przedstawie-

nia pozwolenia właściwych władz na wysyłkę zagranicę pieniędzy. Listy mają być nadawane w stanie otwartym.

Opłatę ustanowiono, jak dla zamkniętych listów wartościowych.

Statystyka bezrobotnych.

Według informacyj państwowych urzędów pośrednictwa pracy ostatnie tygodniowe sprawozdanie z rynku pracy za czas od 9—16 maja r. b. wskazuje ogólną przybliżoną liczbę 175 510 bezrobotnych. W stosunku do poprzedniego tygodnia liczba ta spadła o 1410 osób. Większej liczbie bezrobotnych dały zatrudnienie następujące miejscowości: Łódź — 500 robotnikom w fabrykach oraz przy robotach kanalizacyjnych i wodociągowych, Białystok — 600 robotnikom wskutek uruchomienia 10 fabryk włókienniczych, Radom — 490 robotnikom wskutek uruchomienia fabryk sztyftów „Renoma". W Sosnowcu zatrudniono około 740 robotników przy robotach publicznych i na kolei żelaznej.

Bank Polski korespondentem finansów sowieckich.

Na zasadzie porozumienia między Bankiem Polskim a instytucjami finansowemi SSSR., od dnia 21. bm. Bank Polski jest stałym korespondentem banku sowieckiego dla Handlu Zewnętrznego (Bank dla Wniesznej Targowli).

Podania do Konsulatów.

Do Konsulatu Polskiego w Bukareszcie napływają nieostemplowane podania o informacje handlowe i wszelkiego rodzaju zapytania od sfer handlowych i przemysłowych z Polski.

Wobec tego, że wszelkie podania do Konsulatu jako do urzędu powinny być zaopatrzone w znaczki stemplowe, jak od podań kierowanych do urzędów w kraju, a niestosowanie się do tego zarządzenia powoduje niepożądaną zwłokę w uzyskaniu odpowiedzi lub zbyteczną korespondencję, Konsulat prosi o przypomnienie odnośnym sferom handlowo-przemysłowym, zwracającym się do Konsulatów, aby pisma kierowane do Konsulatów zaopatrywały w znaczki stemplowe.

Pożyteczna książka.

Rewizor ksiąg handlowych przy Pomorskiej Izbie Skarbowej, p. Alojzy Kamrowski wydał dziełko p. n. „Zasady prawidłowej księgowości". Książka ta fachowo opracowana zapoznaje szczegółowo czytelnika z najważniejszemi przepisami kodeksu handlowego oraz ustaw w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego, wreszcie podaje zasady prawidłowej księgowości, ujęte w sposób przystępny i przejrzysty.

Członkom Związku Fabrykantów zalecamy nabycie tego pożytecznego wydawnictwa. Cena egzemplarza wynosi 5 zł. Adres wydawcy i autora: Bydgoszcz, Tuszewska Grobla 22.

Urzędowa Cedula Giełdowa Giełdy Drzewnej w Bydgoszczy

z dnia 18 czerwca 1925 r.

Towary	trans akcje	kupno ofiarowano	sprzedaż żądano	termin	Warunki
	za metr kub. w zł				
Dębowy materjał odziomkowy tarty od 20 do 80 mm.	—	—	125	—	franco wagon Zbąszyń
Bale dębowe, odziomkowe, z kloców od 80 do 100 cm szerokie, od 3 m wzwyż długie	—	—	100	—	franco wagon Jarosław
Bloki dębowe, odziomkowe, I. kl., od 35 cm 3—6 m długie, tarte na 24, 25, 32, 40, 50 i 80 mm.	—	—	177	—	franco wag. Petrowice, Makoszowa lub Zbąszyń
Paryski, równolegle obrzynany towar, bez rys i pęknięć, około 30% obustronnie i 70% jednostronnie, bez bielu i sęków, 26 i 27 mm grube	—	—	202	—	franco wagon Petrowice Makoszowa lub Zbąszyń
Dębowe bloki I. klasy z kloców, od 40—50 cm, od 3—6 m długie, przeważnie 25 mm, reszta 33, 40, 50 mm, średnio-miękki.	—	—	195	—	franco wagon Petrowice, Makoszowa lub Zbąszyń
Klepka dębowa (bindra) według specyfikacji.	—	—	20—60 za kopę	—	franco wag. granica polsko-niem.
Deski i brusy jesionowe, nieobrzynane, od 27—30 mm grube, od 2 m długie.	—	—	120	—	franco wagon Lwów
Fryzy dębowe, gotowe, wyrobione na wpust i pióro, I. klasa	—	—	6,20	—	franco wagon Lwów
II. klasa	—	—	5,20	—	
Bale i deski dębowe, 10, 15, 20, 25, 30, 40, 50 mm, równolegle obrzynane, 90% bez sęka, 20—30 cm, szerokości przeciętn. 45—50 cm.	—	159	—	—	franco wagon granica polsko-niemiecka
Sosnowe boczne deski bez sęka, czyste.	—	70	—	—	franco stacja załadowawcza w kraju
Stolarka sosnowa, odziomkowa, od 30 cm w czubie wzwyż, dla Niemiec. ca. 65% I kl.	—	—	114	—	franco granica Zbąszyń
Kloce olszowe, fornierowe, możliwie bez sęków, od 25 cm w czubie wzwyż, od 3 m dług.	—	—	68	—	franco granica Zbąszyń
Sosnowe deski odziomkowe, 35 i 42 mm, przeciętnej długości 6 m, przeciętnej szerokości 30 cm, lekko nasiniałe.	—	—	87	—	franco granica Zbąszyń
Sosnowe blochy odziomk., 52, 65 i 80 mm.	—	—	90	—	franco granica Zbąszyń
Bale grabowe, 8 cm, suche.	—	72	—	—	franco stacja załadow. w Zach. Polsce

W poszukiwaniu były: 1) Bale olszowe, 3-calowe i deski olszowe. 2) Bale topolowe, 3-calowe. 3) Sosnowe bale równolegle, obrzynane, od 2—4.50 m. ze skokiem co 50 cm., grubości 5 i 8 cm., szerokość 30 cm. 4) Sosnowy materjał odziomkowy, czysty, w większych partjach na eksport. 5) Sosnowe czyste boki, bez sęka. 6) Każda ilość jesionu polnego. 7) Każda ilość kopalniaków. 8) Materjał bukowy tarty, dla gięcia. 9) Odziomki modrzewiowe. 10) Olsza i brzoza forniérowa. 11) Deski świerkowe 12 mm., równolegle obrzynane, suche, bez sęków, 2, 4, 6 i 8 m. długości. 12) Papierówka. 13) Podkłady kolejowe, sosnowe, dębowe, bukowe każdego typu. 14) Sosnowy materjał budowlany, 30, 33, 40, 50 mm. grubości. 15) Okrąglaki dębowe, średnicy 30—40 cm., długość od 6 m.

W zaofiarowaniu były: 1) Bale i deski brzostowe. 2) Kloce jesionowe i klonowe jeszcze na pniu. 3) Krótkie łaty budowlane, 23×47 mm. i 30×47 mm. 4) Materjał budowlany, równolegle, obrzynany, 20, 30, 33 mm., 4—6 m. długości. 5) Osika i olszyna. 6) Kloce jesionowe i klonowe przy stacji kolejowej. 7) Kloce i materjał dębowy i sosnowy, tarty na zamówienie. 8) Brzoza forniérowa. 9) Materjał bukowy tarty.

Wyroby firm krajowych, godnych polecenia:

Ceny ogłoszeń w dziale niniejszym wynoszą 20,— zł za 1 wiersz na rok 1925. — **Dla członków Związku Fabrykantów 50 % rabatu, przyczem każdy członek Związku ma prawo do bezpłatnego umieszczenia w dziale niniejszym ogłoszenia wielkości 2 wierszy;** opłata za każdy dalszy wiersz wynosi 10,— zł na rok 1925.

Aparaty cukrownicze
Spółka Akcyjna Budowy Kotłów Parowych i Maszyn „W. Fitzner i Gamper", Sosnowiec i Dąbrowa. Biuro Zastępcze w Poznaniu, Pocztowa 31, Tel. 53-44.

Apteczne wyroby
R. Barcikowski, T. A. w Poznaniu, ul. Składowa 13/18
Br. Machalla w Poznaniu ulica Jackowskiego 5-7.

Armatura
Spółka Akcyjna Budowy Kotłów Parowych i Maszyn „W. Fitzner i K. Gamper", Sosnowiec i Dąbrowa. Biuro Zastępcze w Poznaniu, Pocztowa 31, Tel. 53-44.
Władysław Jezierski, w Poznaniu, ul. Słowackiego 38. Przedstawiciel „SAM" Sp. Akc. Münstermann w Katowicach.

Artykuły piśmienne i biurowe
„Pol" T. z o. p. Poznań, Grobla 14 tel. 3261 i 3264.

Atrament
Zakłady Chemiczne „Herolda" Z. Ciesielczyk, Poznań-Rataje.

Bielizna
P. Anflink w Poznaniu, Chwaliszewo 76.
Jan Ebertowski w Poznaniu, ulica Wroniecka 6/8.
K. Przybylski w Poznaniu, Stary Rynek 64.
W. Rakowski w Poznaniu, ul. Pocztowa 1.

Brykiety Górnośląskie
Zachodnio-Polski Syndykat Węglowy, Poznań, pl. Wolności 10.

Cegły
M. Czubek i S-ka., Tow. z o. p. w Poznaniu, ul. Gwarna 8.
Kąkolewski w Starem Domanczewie.

Cukierki
Edw. Litwiński, T. z o. p. w Poznaniu, ul. Warszawska 9/10,

Czekolada
„Goplana" Tow. Akc. w Poznaniu, ulica św. Wawrzyńca 28.

Drożdże
Lubońska Fabryka Drożdży, dawn. G. Sinner, Tow, Akc. w Luboniu.

Dębina stolarska, dębowe dykty
B. Bystrzycki, T. A., Orzechowo, powiat Września, specjalny jako taki jedyny w Polsce zakład dla przeróbki drzewa dębowego.

Druki
Drukarnia Katolicka, T. A. w Poznaniu Al. Marcinkowskiego 24.
Drukarnia i Księgarnia św. Wojciecha w Poznaniu, Al. Marcink. 22.
Drukarnia Polska, Tow. Akc. w Poznaniu, ul. św. Marcina 70.
F. K. Ziółkowski i S-ka w Poznaniu, Górna Wilda 122.
„Pol" T. z o. p. Poznań, Grobla 14 tel. 3261 i 3264.

Drzewo
Poznańska Spółka Drzewna, T. A. w Poznaniu, ul. św. Marcina 52/53

Drzwiczki piecowe
Herzfeld & Victorius, Tow. Akc. Grudziądz.

Elektrotechn. artykuły
Zjednocz. Przedsiębiorstwa Elektryczne inż. K. Gaertig i S-ka w Poznaniu, ulica Pocztowa 26.
Zakłady Elektrotechniczne inż. Wł. Łysińskiego w Poznaniu, ulica Matejki 55.

Fartuchy
M. Garstecki w Poznaniu, Kozia 19.
K. Przybylski w Poznaniu, Stary Rynek 64.

Forniery
Seweryn Pendowsi, Tow. Akc, w Poznaniu, Komandorja 27.

Futra
F. Makowski w Lesznie.

Gazety
Kurjer Poznański, ul. św. Marcin 70.
Orędownik Wielkopolski, ulica św. Marcin 70.
„Postęp" w Poznaniu, ul. św Marcina 37.

Getry
Kałamajski, Stefan w Poznaniu, plac Wolności 6.

Guziki
„Carrosin" Fabryka Guzików w Poznaniu, ul. Wenecjańska 16/17.

Herbata
Stefan Bilski w Poznaniu, Stary Rynek 80/82.

Instalacje
W. i St. Hedinger w Poznaniu, ul. św. Marcina 26.

Inżynierskie roboty
„Tri" Tow. Akc. w Poznaniu, ul. Grottgera 14.

Kanalizacja
L. Frankowski w Gnieźnie, ulica Lecha 10.

Kajety szkolne
„Pol" T. z o. p. Poznań, Grobla 14 tel. 3261 i 3264.

Kolejki polne
Raszewski i Pluciński w Poznaniu, ul. Przemysłowa 26.

Koks hutniczy
Zachodnio-Polski Syndykat Węglowy, Poznań, pl. Wolności 10.

Konfekcja damska
Fr. Gałdyński w Poznaniu, ulica Pocztowa 33.
„Konfekcja Damska", Tow. Akc. w Poznaniu, ul, Wielka 27/29.
M. Kurowski, St. i J. Jaworscy w Poznaniu, St. Rynek 45.
M. Malinowski w Poznaniu, Stary Rynek 57.
K. Reimann i St. Cichocki w Poznaniu, ul. Wrocławska 5/6.
Szkudlarek i S-ka w Poznaniu, ul. Wrocławska 38.
J. Szuster w Poznaniu, Plac Działowy 5.
W. Wiśniewski w Poznaniu, Stary Rynek 53/54.

Konfekcja męska
K. Bogajewski w Poznaniu, Stary Rynek 60.
K. Lisiecki w Poznaniu, Stary Rynek 10.
Bracia Wesołek w Poznaniu, ul. Woźna 12.

Konstrukcje żelazne
Spółka Akcyjna Budowy Kotłów Parowych i Maszyn „W. Fitzner i K. Gamper", Sosnowice i Dąbrowa. Biuro Zastępcze w Poznaniu, Pocztowa 31, Tel. 53-44.

Konserwy owocowe i jarzynowe
W. i St. Radomscy, Tow. Akc. w Pleszewie.

Koperty
Edward Kręglewski, Tow. Akc. w Poznaniu, ul. Flisacza 8.

Kotły parowe
Spółka Akcyjna Budowy Kotłów Parowych i Maszyn „W. Fitzner i K. Gamper", Sosnowiec i Dąbrowa. Biuro Zastępcze w Poznaniu, Pocztowa 31, Tel. 53-44.

Krawaty
Hałas i Kajetaniak w Poznaniu, ul. Wielka 10.

Krochmal
„Wojciechowo" Tow. Akc w Poznaniu Al. Marcinkowskiego 26.

Likiery
„Akwawit" Tow. Akc. w Poznaniu, ul. Cieszkowskiego 5.
Hartwig-Kantorowicz, Tow. Akc. w Poznaniu Grochowe Łąki 6.
B. Kasprowicz w Gnieźnie.
Zakłady Przemysłowe „Winkelhausen" Tow. Akc. w Starogardzie.

Lustra
‚Kryształ" J. Pawlak w Poznaniu, ul. Głogowska 51.

Maszyny kowalskie
W. Staszewski w Pobiedziskach.

Maszyny młyńskie
„Młynotwórnia" Tow. Akc. w Rogoźnie.

Maszyny rolnicze
„Agrarja" Tow. Akc, w Poznaniu, ul. Składowa 4.
H. Cegielski, Tow. Akc. w Poznaniu ul. Fr. Ratajczaka 16.
J, Dekowski w Środzie.
Głogowski i Syn w Inowrocławiu.
St. Górny, w Żninie.
Fr. Jaworski we Wrześni.
Antoni Jezierski w Czempinie
Konieczny Józef w Gnieźnie.
Kostrzyński Leon w Żerkowie.
Fr. Malinowski w Śremie.
Nitsche Józef w Poznaniu, ulica Wjazdowa 8.
Nitsche i S-ka w Poznaniu, ulica Kantaka 10.
Piotrowski i S-ka w Kruszwicy.
Samulski i S-ka w Pleszewie.
Związkowa Centrala Maszyn w Poznaniu ul. Wjazdowa 9.

Materace
„Marta" St. i W. Przydryga w Poznaniu, ul. Dąbrowskiego 142.

Mąka ziemniaczana
„Lubań" Fabryka Przetworów Ziemniaczanych, T. A. w Luboniu.

Meble
Koronowska Fabr. Mebli w Ostrowie.
St. Skwierczyński w Poznaniu, ul. Dąbrowskiego 79.
Spółka Stolarska, Tow. Akc. w Poznaniu, Stary Rynek 46—47.

Miedź rafinowana
Huta Miedzi, T.-A. w Poznaniu, plac Wolności 8.

Mleczne preparaty
Mleczarnia Parowa i Preparaty z Mleka, Sp. Akc. w Buku.

Młynarskie przetwory
Hermannmühlen, Tow. Akc. w Poznaniu, Plac Wolności 17.
R. Sternicki w Poznaniu, ul. Składowa 11.
Młyn w Głównej „Cerealia" S. A. w Poznaniu, ul. Mielżyńskiego 23.

Motory spalinowe
Motor Polski, Tow. Akc. w Żninie.

Mydła
„Ergasta" Fabryka Chemiczna w Starogardzie.
I. i S. Stempniewicz w Poznaniu, ul. Głogowska 55.
Wielkopolska Wytwornia Chem., Tow. Akc. w Poznaniu, Aleje Marcinkowskiego 5.
Zakłady Chemiczne „Arta" w Poznaniu, ul. Druzbackiej 7.
Zakłady Chemiczne, Tow. Akc. w Głównej.
Henryk Żak w Poznaniu, ul. Bukowska 37.

Naczynia emaljowane (żeliwne i blaszane)
Herzfeld - Victorius, Tow. Akc. w Grudziądzu, ul. 3 Maja 9/14.

Narzędzia stolarskie
A. Wardziński w Nakle.

Nawozy sztuczne
Dr. Roman May, Tow. Akc. w Poznaniu, Plac Nowomiejski 4.

Obrabiarki
Spółka Akcyjna Budowy Kotłów Parowych i Maszyn „W. Fitzner i K. Gamper", Sosnowiec i Dąbrowa. Biuro Zastępcze w Poznaniu, Pocztowa 31, Tel. 53-44.

Obrabiarki do drzewa
„Herkules" w Gnieźnie, ul. Witkowska 6.
Samulski i S-ka w Pleszewie.

Obrabiarki do żelaza
„Wiepofana" Tow. Akc. w Poznaniu, ul. Dąbrowskiego 81.

Obuwie
„Brailem" w Inowrocławiu.
Centrala Skór, Tow. Akc. w Poznaniu, Grochowe Łąki 4.

Odlewy żeliwne
Drawska Lejarnia Żelaza i Fabryka Maszyn inż. L. Kembliński i S-ka w Poznaniu, ul. Wierzbięcice 14.
Herzfeld & Victorius, Tow. Akc. Grudziądz.

Olej
Olejarnia Szamotuły, Tow. Akc. w Szamotułach.
Wytłocznia Oleju w Pleszewie.

Oleje eteryczne
M. Domagalski i S-ka w Poznaniu, ul. Garncarska 8.

Opatrunkowe artykuły
A. Kolecki i Ska w Poznaniu, ul. Masztalarska 6.

Opakowania i kartonaże
„Pol" T. z o. p. Poznań, Grobla 14 tel. 3261 i 3264.

Opony gumowe
„Pneumatyk" Tow. Akc. w Poznaniu, ul. Fr. Ratajczaka 22.

Papier
Wielkopolska Papiernia, Tow. Akc. w Bydgoszczy, ul. Gdańska 19.

Papierowe wyroby
K. Swierkowski w Pleszewie.
F. K. Ziółkowski i S-ka w Poznaniu, Górna Wilda 122.
„Pol" T. z o. p. Poznań, Grobla 14 tel. 3261 i 3264.

Perfumy
„Athos" w Poznaniu, ul. Niegolewskich 8.
J. i S. Stempniewicz w Poznaniu ul. Głogowska 55.
Syntet ol" w Poznaniu, ul. Traugutta 6.
Henryk Żak w Poznaniu, ul. Bukowska 37.

Piece piekarskie
„Polski Piec" Sp.-A. w Poznaniu, Wielkie Garbary 49.

Piece żelazne
Herzfeld-Victorius, Tow. Akcyjne w Grudziądzu, ul. 3 maja 9-14.

Pierniki
„Homosan" T.-A. w Kostrzynie.

Piwo
Browar Kobylepole w Kobylepolu.
Browar Krotoszyński, Tow. Akc. w Krotoszynie.

Pługi parowe
Centrala Pługów Parowych, T. z o. p. w Poznaniu, ul. Kantaka 10.

Pokosty
Donat i Meller w Poznaniu, plac Wolności 17.
Wielkopolska Wytwórnia Chemiczna, Tow. Akc. w Poznaniu, Aleje Marcinkowskiego 5.

Pompy
J. Kopczyński i S-ka w Poznaniu, ul. Łazarska 30.

Posadzka parkietowa
B. Bystrzycki, T. A., Orzechowo, powiat Wrześna, specjalny jako taki jedyny w Polsce zakład dla przeróbki drzewa dębowego.

Przędza lniana
„Linum" Tow. Akc. w Lesznie.

Ramy stylowe
J. Skąpski w Poznaniu, pl. Wolności 3.

Rowery
„Inwentia" Tow. Akc. w Poznaniu, ul. Łazarska 6.

Rury zlewowe i kształtki
Herzfeld & Victorius, Tow. Akc. Grudziądz.

Samochody
„Brzeskiauto" T. A. w Poznaniu, ul. Skarbowa 20.

Siatki druciane
Wł. Zwierzchowski w Poznaniu, ul Łazarska 75.

Siatki żarowe
„Żar" Tow. Akc. w Nowym Tomyślu.

Skóry
Centrala Skór, Tow. Akc. w Poznaniu, Grochowe Łąki 4.
Parowa Garbarnia Jarczewski i Witecki w Poznaniu, Tama Berdychowska 6.

Smołowc. przetwory
Dykiert i Marciniak w Poznaniu, Pl. Wolności 17.
Kocent i Goździewicz w Poznaniu, ul. Sew. Mielżyńskiego 23.
Wł. Stopa w Poznaniu, ul. 3 Maja 3a.
S. Wrzesiński w Poznaniu, Plac Wolności 18.

Superfosfat
Dr. Roman May, Tow. Akc. w Poznaniu, Plac Nowomiejski 4.

Szkło
W. Zborowski w Poznaniu, ulica Kozia 6.

Świece
„Cerania" Fabryka świec w Ostrowie.
M. Sobecki w Poznaniu, ulica św. Rocha 13.

Transport towarów
C. Hartwig, Tow. Akc. w Poznaniu, ul. Towarowa 20.

Wagony
H. Ciegielski, T.-A. w Poznaniu, ul. Fr. Ratajczaka 16.

Wagi
Wł. Jezierski (przedstawiciel Fabryki Wag W. Hess w Lublinie) w Poznaniu, ul. Słowackiego 3.

Wełniane wyroby
Stawski i S-ka w Stęszewie.
„Tkanina" Tow. Akc. w Poznaniu, St. Rynek 51.
Wełna Poznańska, Tow. Akcyjne w Głównej.

Węgiel kamienny
Zachodnio-Polski Syndykat Węglowy, T. z o. p. w Poznaniu, pl. Wolności 10.

Wina
H. Robiński w Poznaniu, św. Marcin 23.

Wódki
„Akwawit" Tow, Akc. w Poznaniu, ul. Cieszkowskiego 5.
Hartwig - Kantorowicz, Tow. Akc. w Poznaniu, Grochowe Łąki 6.
B. Kasprowicz w Gnieźnie.
Zakłady Przemysł. „Winkelhausen" Tow. Akc. w Starogardzie.

Zabawki
A. Wardziński w Nakle.

Zamki
„Ferropol" T. z o. p. w Poznaniu, św. Marcin 46.

Zapalniki do motorów spalin
„Iskropol" Sp. Akc. w Poznaniu, Dolna Wilda 35.

6	6½	7	7½	8	8½	9	9½	10	10½	11	11½	12	12½	1	1½	2	2½
3	3½	4	4½	5	5½	6	6½	7	7½	8	8½	9	9½	10	10½	11	11½

Dworzec	Rynek Wildecki	Brama Dębińska	Tama Garbarska	Górczyn	Ul. Stroma	Jeżyce	Plac Św.-Krzyski	Plac Sapieżyński	Śródka	Sołacz	Koszary trenu	Wilda	

Poznańska Kolej Elektryczna 038546

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	

Masowe ilości

druków jedno- i więcejkolorowych

wielokrotnie perforowanych i numerowanych

wykonuje

na specjalnych maszynach

DRUKARNIA POLSKA TOW. AKC.

W POZNANIU, ŚW. MARCIN 70.

Przy zapytaniach należy podać wzór ewentualnie szkicowany, dokładny rozmiar i ilość zapotrzebowanych druków

Wszelkie i największe nakłady tego rodzaju

dostarczamy w ustalonych terminach.

Przedpołud.				6	7	8	9	10	11	12					
Dzień	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

Rynek główny	**Krakowska Spółka Tramwajowa** 084586	Stary Most Podgórski
Dworzec osobowy	*Bilet do przesiadania*	Salwator
Lubicz	— na linie — 1 2 3 4 5 6	Park Krakowski
Podgórze	Bilet nie jest przenośny, należy go Kontroli na żądanie okazać Wawel | Dworzec tow. | Starowiślna	Park Dr. Jordana

Dzień	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

Popoł.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12